

Дажынак двое 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Уладзімір Гайдук 9

<http://niva.iig.pl>
redakcja@niva.iig.pl

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

№ 39 (2628) Год LI

Беласток, 24 верасня 2006 г.

Якуб Колас з гайнавянамі

Выстаўка „Слова Коласа яднае”, якой адкрыццё адбылося 9 верасня ў Музеі і асяродку беларускай культуры, была чарговай экспазіцыяй, прысвечанай вялікім беларускім пісьменнікам, наладжанай у Гайнаўцы з дапамогай дыпламатаў Рэспублікі Беларусь у Польшчы. У час мерапрыемства, названага Днём беларускай культуры, гайнавяне маглі пазнаёміцца з карцінамі, якія адлюстроўваюць моманты жыцця і творчасці Якуба Коласа, яго асабістымі рэчамі, навейшымі і даўнімі выданнямі твораў пісьменніка. На аб'язной выстаўцы „Лепшыя кніжкі Беларусі” экспанаваліся новыя выданні. Перад шматлікай публікай выступіў фальклорны тэрацэт калектыву „Знічка” Гайнаўскага белліцэя, а фрагменты паэмы „Новая зямля” дэкламавала белліцэістка Барбара Каліноўская.

Нагодай для ўрачыстасцей у гонар вялікага беларускага пісьменніка і яго творчасці па-за межамі Рэспублікі Беларусь стала 100 гадавіна з пачатку творчага шляху Якуба Коласа і 50 гадавіна з дня яго смерці. У 2007 годзе будзе таксама адзначацца 125-годдзе з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры і таму коласаўскія святкаванні будуць працягвацца.

— Якуб Колас хацеў, каб людзі разумелі адзін аднаго і каб свет быў добрым. Сябраваў ён з польскім пісьменнікам Уладзіславам Бранеўскім і літаратарамі з іншых краін. Заглавак выстаўкі „Слова Коласа яднае” паказвае, што паэт вучыў любіць іншых людзей, незалежна ад іх нацыянальнасці і веравызнання, — заявіла Зінаіда Камароўская, дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа ў Мінску. У размове са мной дырэктар звярнула ўвагу на працу з вучнямі ў мінскім музеі. Паінфармавала яна, што пры музеі стаў дзейнічаць лялечны тэатр і пры розных нагодах ладзяцца літаратурныя сустрэчы з дзяцьмі, якія маюць магчымасць сябраваць з беларускім словам.

— Прыходзіць да нас многа экскурсій, у якіх пераважаюць дзеткі. У музеі мы размаўляем з нашымі наведвальнікамі толькі на беларускай мове, — сказала дырэктар Зінаіда Камароўская.

Гайнаўская выстаўка падзелена на некалькі частак. Сярод работ беларускага мастака Уладзіміра Сулкоўскага, якія аб'яднаны ў серыю „Радзіма Якуба Коласа”, можна ўбачыць пейзажы-рэканструкцыі месцаў, дзе жыў і пабываў пісьменнік. Кансультантам жывапісца быў старэйшы сын Якуба Коласа, Даніла Міцкевіч. У другой частцы знахо-

Фота АЛЯКСЕЯ МАРОЗА

Пра выстаўку прысвечаную Коласу расказвала дырэктар Зінаіда Камароўская (на першым плане), а фальклорныя песні праспявалі белліцэісткі

дзяцца партрэты Якуба Коласа і асабістымі рэчы пісьменніка.

— Важнае адчуванне прысутнасці паэта ў рэчах. Мы прывезлі вельмі дарагія пісьменніку прадметы. Колас любіў хадзіць па лесе і прыносіў адтуль матэрыял на кіёчкі, з якімі пасля хадзіў, — Зінаіда Камароўская паказвае на прывезены ў Гайнаўку кіёчак і звяртае ўвагу на барометр, з якім паэт не расставався. — Пісьменнік вельмі хваляваўся за іншых людзей і за добрае надвор'е. Ён радаваўся, калі напісаў добры верш і калі прайшоў дождж пасля засухі і таму часта з дапамогай барометра стараўся адгадаць надвор'е.

У гайнаўскім музеі можна таксама ўбачыць акулары і сумку класіка, яго тэлефонны апарат і прыжыццёвыя выданні твораў.

Дырэктар Зінаіда Камароўская звяртае ўвагу на два партрэты Якуба Коласа, створаныя яшчэ пры яго жыцці. З'яўляюцца яны цікавай мастацкай выявай пісьменніка. На некаторых партрэтах відаць чырвоныя сцяжкі на вопратцы паэта.

— Я чуў, што Якуб Колас вельмі злаваў, калі даведаўся, што без яго згоды дамалявалі чырвоня савецкія сцяжкі на пінжаку, — заявіў пасля ўрачыстасці гайнаўскі мастак Віктар Кабац, які высока ацэньвае карціны, якія прэзентуюцца на экспазіцыі. — На гэтых палотнах памастацку адлюстраваны клімат, у якім працаваў пісьменнік. Жывапісцы дэталёва прадставілі дамы, збудаваныя з добрых пушчанскіх дрэў, крыху ў шляхецкім стылі.

Побач старэйшых кніжак з твораў Якуба Коласа, прэзентуецца юбілейнае выданне паэмы „Новая зямля” на трох мовах: беларускай, польскай і інфармацыйным матэрыяле, падрыхтаваным да гайнаўскай выстаўкі, змешчаны пахвальныя словы ў адрас Чэслава Сэ-

нюха — перакладчыка паэмы на польскую мову.

— Давайце павіншваем сябе з тае нагоды, што сцяжынкі Якуба Коласа прывялі нас у Гайнаўку. Раней мы з Канстанцінам Майсенем хадзілі па гэтым музеі, марылі, што будучы тут адкрывацца выстаўкі і гэтыя мары здзейсніліся, — заявіў Уладзімір Гілеп, старшыня Беларускага фонду культуры, які таксама меў дачыненне да наладжанай выстаўкі. Дзякаваў ён сабраным, што прыйшлі ў музей, каб ушанаваць памяць беларускага пісьменніка. Добра было б, каб памяць аб класіках беларускай літаратуры была ў Гайнаўцы ўшанавана ў больш трывалы спосаб. Добрай нагодай магло б быць названне іх прозвішчамі новых вуліц у горадзе. Такая прапанова была заяўлена ўжо раней.

Пасол Рэспублікі Беларусь у Варшаве Павел Латушка паінфармаваў, што Пасольства РБ у Польшчы хадзіла за будову ў нашай сталіцы помнікаў беларускім класікам Коласу і Купалу.

Сярод удзельнікаў адкрыцця выстаўкі былі іншыя госці з Рэспублікі Беларусь, беластоцкія і мясцовыя самаўрадавыя дзеячы, старшыня БГКТ Ян Сычэўскі і іншыя прадстаўнікі гэтай арганізацыі, якая была суарганізатарам мерапрыемства. Добра, што прыйшлі таксама гайнаўскія белліцэісты. Ян Карчэўскі, настаўнік беларускай мовы Гайнаўскага белліцэя, які веў мерапрыемства заявіў, што на выстаўку будуць прыходзіць таксама іншыя вучні ягонай школы.

— Калі будзем ліцэістам ладзіць экскурсіі на выстаўку, урокі будуць больш цікавымі і разнароднымі. Будзе нагода ўбачыць старыя кніжкі і асабістыя прадметы пісьменніка, — мяркуе Ян Карчэўскі.

Аляксей МАРОЗ

Мера справядлівасці 2

Віктар САЗОНАЎ

Падышоў да мяне на днях адзін знаёмы і з непакоем у голасе кажа: «Прачытай я ў „Ніве” фельетон Уладзіміра Хільмановіча „Добрыя хлопцы”. Пра тое, як супрацоўнікі КДБ уламаліся да яго ў хату і на працу, забралі камп'ютэрную тэхніку і аддаваць не збіраюцца. Няўжо яны самі не баяцца рабіць такое?»...

Пасажырскія краявіды 2

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Адна з польскіх прыказак гаворыць, што падарожжа адукуе. Нават назіраючы за, здавалася б, праведаным шляхам, можна нешта новае заўважыць. Вось і я, праязджаючы поездам праз Чаромху, бачыў раней высокія звалы жалеззя ад разабраных старых адкрытых вагонаў, доўгія чэргі вагонных восяў на колах ды крытыя выкарыстаныя вагоны, якія там, мабыць, таксама чакаюць свайго „аналіза” на элементарныя часткі. А вась апошнім разам кінуліся мне ў вочы звыш дзiesiąтка выстараеных у чаргу „гагарынаў” — дызельных лакаматываў...

Гаварыць

на роднай мове 4

Аляксей МАРОЗ

Размова з Міраславам ЛУК'ЯНЮКОМ — радным Чаромхаўскай гміны, выбраным ад Беларуска-народнага выбарчага камітэта

— Вы працавалі на чыгунцы, як старшы механік, а пасля памянлі прафесію на ахоўніка.

— Калі сталі масава звальняць работнікаў з чыгуначных прадпрыемстваў, я сам адышоў з варштатаў Прадпрыемства рамонтаў лакаматываў, прайшоўшы курс працаўнікоў аховы і з 2000 года стаў працаваць ахоўнікам у вайскавай часці каля Гайнаўкі, куды даяджаю...

Мая Трансмадэвія 5

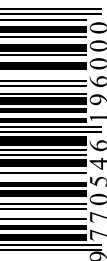
Эва СЦЕПАНЮК

— 4 —

— А што найбольш спадабалася ў Адэсе? — пытае мой сваяк Мішка.

Я доўга думала, што вылучыць са скамечаных успамінаў пра мільённы горад і чамусьці ўспаміналіся толькі пародзістыя каты, якія прахаджваліся або драмалі на лаўках легендарнага прыморскага бульвара.

Раней я не думала, што паслядоўнасці ад зладзейска-бандыцка-шпіёнскіх адэскіх легенд ляжаць ды мурлыкаюць на маёй канапе. Гаворка пра кошак, якіх у сям'і клічуць „Муркай”. Гэтае імя бацькі зрэзалі з папулярнай у 70-ыя гады блатной песенькі: Там, w odeskim lesie banda grasowata...

Мера справядлівасці

Падшыоў да мяне на днях адзін знаёмы і з непакоем у голасе кажа: «Прачытайце ў „Ніве” фельетон Уладзіміра Хільмановіча „Добрыя хлопцы”. Пра тое, як супрацоўнікі КДБ уламаліся да яго ў хату і на працу, забралі камп’ютэрную тэхніку і аддаваць не збіраюцца. Няўжо яны самі не баяцца рабіць такое?»

Цікавае пытанне задаў чалавек. „Няўжо яны не баяцца?” Думаю, што баяцца. Усе людзі нечага баяцца. Супрацоўнікі КДБ не выключэнне. Толькі адны людзі, баючыся, усё ж робяць тую справу, у якую вераць. І ўпэўненыя, што калі і нажывуць сабе непраемнасцей, то за праўду. А другія, баяцца, ды спадзяюцца, што кара іх абміне. І хоць добра ведаюць, што праўда рана ці позна пераможа, маюць надзею, што гэта аббудзецца не пры іх жыцці.

Але ж старадаўняя мудрасць „якой мерай адмяраеш іншым, такой адмяраюць і табе”, здаецца, значыма кожнаму. Ды і не складаная яна на разгадкаванні. Нічога звышчужымага ў ёй не зашыфравана. Кожны двухногі, незалежна ад узроўню інтэлекту, цудоўна разумее, што гэтыя вялікія і адначасова простыя словы гавораць пра абавязковасць узнагароды таму, хто жыве згодна з сумленнем. А таксама пра непазбежнасць пакарання, адэкватнага тым несправядлівым дзеянням, якія ўчыніў чалавек адносна другіх.

Праўда, некаторыя прымушаюць сябе думаць, што ўсё гэта, і ўзнагароды, і пакаранні, будуць толькі на тым свеце. Ну а паколькі не ўсе вераць у існаванне таго свету, то спадзяюцца пазбегнуць кары ўвогуле, што б жудаснага на гэтым свеце яны не нарабілі. Ну, а калі раптам сітуацыя зменіцца і іх прыцягнуць да адказнасці, то пастараюцца прыкінуцца дурнямі, сказаць, што проста выконвалі загад і ўвогуле не ведалі, што робяць зле. Наадварот, майляў меркавалі, што адучыненню гвалту і несправядлівасці ўсім толькі лепей будзе.

Толькі ўжо ніхто не верыць у дурноту іншых. Як кажуць, кожны дурань — дурань на сваю ка-

рыць. Пасля краху Савецкага Саюза кожны, хто хацеў, даведаўся пра злычынствы ўстановаў, якой кіраваў Фелікс Эдмундавіч Дзяржынскі. І пра мільёны закатаваных, і пра інтрыгі, і пра штодзёнае цікаванне і пераслед грамадзян уласнай дзяржавы. І добра ведаюць, якім „ідэалам” тые людзі служылі. Ёсць таму яскравейшыя пацверджанні. Прыкладам, нядаўна ў прыбалтыйскіх краінах захацелі агучыць прозвішчы гэтых людзей, якія „працавалі” на той тэрыторыі пасля вайны ў самай „уплывовай” установе. То адна краіна, якой і сёння кіруе кадэбіст, жорстка і рашуча выступіла супраць. А чаму? Яна ж гэтых людзей фінансавала, давала ім загады і ўзнагароджвала (а некаторых нават вышэйшай узнагародай — зоркай „Героя Савецкага Саюза” адзначыла), павышала па службе і забяспечвала льготы на як самых паважаных грамадзян. І калі іх правапераемнікі так імі ганарацца, то хай даведаюцца людзі прозвішчы тых „герояў”! Але ж не. Відаць, ніхто іх дзейнасць не лічыць добрай. Вось і ходзяць па прыбалтыйскіх краінах унукі тых энкавдзістаў з плакатамі і патрабуюць, каб улады не агучвалі прозвішчы іх дзядоў! Ці трэба яшчэ якой кары? Думаю што „герой” варочаюцца ў сваіх трунах. Нідзе ім месца няма. На той свет яны ісці баяцца, бо там тысячы невінавата закатаваных імі. А на гэтым свеце іх унукі баяцца, каб „геройскія” прозвішчы пращурў не былі агучаныя. Бо як тады людзям у вочы глядзець, калі людзі даведаюцца, чыя яны нашчадкі. Вось яна, справядлівасць. І на гэтым свеце ёсць.

Хоцацца толькі дадаць, што сам факт прыналежнасці да КДБ не робіць з чалавека кепскага. Такія службы мае кожная краіна і яны вельмі патрэбныя. А хто які сабе шлях абярэ, залежыць толькі ад канкрэтнага „добрага хлопца”. Быў жа супрацоўнік НКВД у сталінскія часы, які папярэдзіў сотні людзей і ўратаваў іх жыцці. Яго нашчадкі ніколі не будуць супраць, каб яго імя агучылі. І будуць ганарыцца ім, як і ўся яго краіна. Вось яна, мера справядлівасці.

Віктар САЗОНАЎ

Вачыма еўрапейца

У сетцы калідораў

Урэшце, пасля блізка дзесяцігадовай падрыхтоўкі, 5 кастрычніка мае быць адкрыты Музей ікон у Супраслі. На больш за пяцьсот квадратных метрах гэв. выставачнай плошчы можна будзе ўбачыць 1 200 ікон, а ў іх ліку супрасльскія фрэскі з XVI стагоддзя. У мінулым тыдні на экскурсію па музеі запрасіў беластоцкіх журналістаў Анджей Ляхоўскі — дырэктар Падляшскага музея, якога філіялам будзе супрасльскі асяродак.

— Зашмат у нашым жыцці камп’ютэрнай і электронікі, каб магло нам хапіць звычайнага асвятлення экспанатаў, — разказаў.

Некалькі тыдней раней у лакальным

дадатку „Выбарчай газеты” распавядаў ён наступнае:

— Калі ўвойдем, са святла выхінуцца да нас іконы, якія пасля нашага пераходу зноў скрываюцца ў змрок. Будуць гэтым спадарожніцаў гукі: шэпт малітваў, крокі тлуму паломнікаў, ціхі спеў. У адной з зал цені наведвальнікаў будуць спайляцца ў адно з хрэсным ходам, кіруючыся да цудоўнай іконы, увекавечанай на аграмадным здымку. Адным словам, шмат тут пастаноўкі, але ў добрым значэнні гэтага слова. Барані Бог, ніякі не Дыснейленд, а карпатліва пабудаваны настрой.

„Ніву” на даінаўгурацыйную экскурсію не запрасілі.

Прэс-інфарматарка Падляшскай маршалкоўскай управы (гэта орган, які курыруе Падляшскі музей) Бажэна Бэднарэк тлумачылася перада мною пасля:

— Гэта не я высылала запрашэнні. Гэта, хто быў запрашаны, было суверэнным рашэннем дырэктара Ляхоўскага і гэта да яго трэба кіраваць пытаннем, чаму гэтак здарылася. Я не бачу вытлу-

Пасажырскія краявіды

Адна з польскіх прыказак гаворыць, што падарожжа адукую. Нават назіраючы за, здавалася б, праведаным шляхам, можна нешта новае заўважыць. Вось і я, праяжджаючы пездам праз Чаромху, бачыў раней высокія звалы жалеза ад рабзаных старых адкрытых вагонаў, доўгія чэргі вагонных восяў на колах ды крытыя выкарыстаныя вагоны, якія там, мабыць, таксама чакаюць свайго „аналіза” на элементарныя часткі. А вось апошнім разам кінуліся мне ў вочы звыш дзесятка выстраеных у чаргу „гагарынаў” — дызельных лакаматываў. Відаць і іх чакае, як вугроў у Саргасава мора, шлях у металургічныя заводы, толькі не ў якасці цяглавой сілы, але выгаданая пездка ў якасці „пасажыраў” уцалейшых таварных вагонаў і рэінкарнацыя ў іншыя жалезныя іпастасі. Запіранне нашай чыгункі наступае шырокім фронтам; шматлікія цягнікі, якія паводле ўвядзенага каля года таму раскладу мелі пасля аб’явы паехаць праз Чаромху, тае аб’явы не могуць дачакацца.

Сёлета года было надта засушлівым і гарачым. Дзеля дажджу ў нашым парламенце адбыўся нават малебен, пра які, як пра шаманскае заклінанне, паведамлялі шматлікія замежныя мас-меды. А я дзеля дажджу рашыў скарыстаць прыцып Морфі. Згодна гэтаму прыцыпу памазаная маслам скібка хлеба, калі выпадзе з рук, каварна ўпадзе на падлогу памазаным маслам бокам. Вось і я, перад адпраўкай у дарогу, выведаў прагноз надвор’я, з якога вынікала, што ў раёне майго вандравання можа быць і дождж, і пагода. Я тады, так як у выпадку хлеба з маслам, палічыў, што прагноз можа быць каварным і выбраўся ў дарогу быццам на спатканне жары, без ніякай засцярогі ад дажджу. Прыцып Морфі спрацаваў мне значна лепш ад натугі нашага парламента. Калі на станцыі ў Нурцы я злез з пезда, мяне сустраў байкаваты халодны дождж. Пра якую-небудзь разведку наваколля ў такіх умовах не магло быць і мовы.

Схаваўся я ў вакзальны будынак, у якім мітуслілася групка народу; людзі чакалі аўтобуса ў Сямятычы. І я, хаця пазіраючы ў неба здавалася мне што яно святлее, рашыў забрацца з імі. Неўзабаве аўтобус нёс нас у павятовы цэнтр. Машына была з ліку тых, з якімі старэйшае наша пакаленне — трэба меркаваць — жылося. Ачышчальнікі пярэдняй шыбы не ачышчалі іх, толькі размаз-

валі на іх ваду. Дзверы цяжка былі зачынены. Праз шчыльна закрытае дахавае акно на мяккія сядзеньні пралівалася вада. Ды і дарога была не менш зношаная чым наш аўтобус.

На асфальце было поўна маршчын, якія на краях пераходзілі ў своеасаблівыя махры, былі ўвагнутасці і шматлікія плямы. У кузаве народ быў заняты аб’явамі навін. Пасярэдзіне жанчыны польскую гарланілі пра замежны кар’еры сваіх знаёмых. Перад імі дзве старэйшыя жанчыны рэдка абменьваліся меркаваннямі наконт аптэчных рэпартаў; гаварылі яны таксама на дзяржаўнай мове, але іхняя інішчужына фанетыка выразна кідалася ў вушы. А ў пярэднім куточку дзве інышы кабэткі паціхеньку, каб нікто іх не пачуў, гаварылі па-тутэйшаму пра свае найбольш сакрэтныя справы. Адна з іх беражна распрастала прамоклую газету, у якой бальшы фарбы чым зместу, і ўсхвалявана паказвала сяброўцы выявы нейкай знакамітасці, якая кінула мужа і дзяцей.

З Сямятыч у Беласток найвыгаданей мне было вяртацца шматразова праеханай трасай праз Бельск і Заблудаў, аднак я рашыў правесці іншы маршрут, які пралагаў па Шляхце. Нідзе па ўсёй трасе не заўважыў я ні пасады, ні самасё, зямля тут, відаць, каштоўнейшая, чым крыху далей на ўсходзе.

У Браньску з аўтобуса на акна пабачыў я новую брацкую магілу, у якую былі пакладзены астанкі колішніх жыхароў горада, выкапаныя побач тамашняй царквы ў час перабудовы вуліцы; пра гэты ў свой час пісалася і ў „Ніве”. Праўда, тады яшчэ не было вядома, як гэтая магіла будзе выглядаць, бо вяліся на гэты конт міжканфесійныя разборкі, які на такой магіле паставіць крыж; рашэнне мелі прыняць гарадскія ўлады...

Над браньскімі вуліцамі віселі банэры, якія паведамлялі пра тамашнія міжнародныя фолькавыя спатканні ў наступаючую нядзельку. І я набраўся ахвоты паехаць, як гэты ў нашым тутэйшым народзе гаворыцца — „па Jagody”, спадзеючыся, што могуць туды прыехаць і нейкія мужыцкія самадзейнікі з недалёкага замежжя. Непагода гэтым разам паспрыяла мне, не дазволіўшы на тые спатканні паехаць. Пазней даведаўся я, што на нашай Шляхце прысутнасці мужыцкага элементу не прадабчвалася.

Аляксандр ВЯРЫЦКІ

пэўна, звычайнае непаразуменне.

Пасля гэтага прызнання я нанова пазваніў Барбары Мушынскай:

— Мабыць, дырэктар загадаў запрасіць журналістаў свайму сакратарыату. Ведаю, што „Ніва” занесена ў наш спісак запрошаных. Мабыць, гэтых факсаў дзесці не хапіла. Застаецца мне толькі праціць прабацьня. Залежыць нам на супрацоўніцтве з „Нівай”.

Ну, што ж, перапросіны належыцца нам прыняць, разлічваючы на далейшае плёнае супрацоўніцтва, як гэта калісьці гаварылі. А вяртаючыся да сюрпрызаў, звязаных з дзейнасцю Музея ікон — будзе ён сеткай калідораў, у будучыні з мультымедыяльнымі акцэнтамі. Апрача паказальнай дзейнасці яго працоўнікі будуць весці даследаванні, м.інш. улік ікон на Падляшшы ды даклады па гісторыі іканаграфіі. Падрыхтоўка да пастаяннага паказу гэтай найбольшай калекцыі ікон у Польшчы ў адным з філіялаў Супрасльскага маанастыра будзе каштаваць 4,5 мільёнаў злотых.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Фота МІРЫ ЛУКШЫ

Дажынкi ў Кузнiцы-Беластоцкай

У Залуках і ў Кузнiцы-Беластоцкай у мiнулыя выхадныя днi (16-17 верасня) святкавалiся дажынкi. У першай — падгарадоцкай вёсцы — ужо традыцыйна — пад знакам прэзентацыi дасягненняў беларускай меншасцi Гарадоцкай гмiны. У другой мясцовасцi — так, як ад блiзка дзесяцігоддзя — гулялi пад лозунгам „Крэсавых дажынак”.

Як казалi пастаянныя наведваль-

Фота МІРЫ ЛУКШЫ

Марыянна Апановiч з Залук

нiкi залучанскай iмпрэзы, сёлета было тут надта няшмат удзельнiкаў-гдечаоў, хоць само мерапрыемства было сарганiзавана выключна знакамiта i багата па-мастацку аформлена.

— Летась у амфiтэатры за школай дык нават на пледах трэба было садавіцца, бо на лаўках месца не ха-

пала, — здiўлялася адна з жыхарак навакольных вёсак.

Цяпер амфiтэатральных сядзячых месцаў хапала амаль у кожную хвiлiну на працягу паслябедняй, вячэрняй i начной параў мерапрыемства.

— Мы паспелi прыгнаць кароў у абору i адразу прыехалi ў Залукi на пачатак, калi да сцэны маршыраваў харавод дажынкавых вяноцў i пачалiся прамовы. Гэта найважнейшае. А цяпер мусiм вяртацца, бо ж каровы нядоеныя, — згодна прызналiся „Нiве” солтыс Меляшкоў Вiктар Лотыш з жонкай.

У Залуках пачалося вельмi ўзнёсла — ад выступленняў пасля ўручэння ўладам гмiны старостам i старасцiнай традыцыйнага хлеба з соллю.

— Гэты год быў выключна цяжкiм, беручы пад увагу перш за ўсё непаладкi з надвор’ем, ад якiх залежаў наш плён i магчымасцi збору ўраджаю. Незалежна, аднак, ад усiх цяжкасцей, дзякуючы высылку нашых земляробаў, уручаны сённа бохан такi самавiты, — не скрываў свайго задавальнення Веслаў Кулеша, вoйт Гарадоцкай гмiны.

Паявiўся ў Залуках таксама прадстаўнiк Мiнiстэрства сельскай гаспадаркi i развiцця вёскi Тамаш Ган. Выйшаў ён на сцэну i зачытаў лiст ад вiцэ-прэм’ера Анджэя Лепэра:

— Дажынкi з’яўляюцца манiфестацыяй сялянскай адметнасцi i гонару. (...) На жаль, ужо за дзясяць гадоў, з-за дзейнасцi г.зв. асвечанай знацi, дажынкi для польскiх сялян з’яўляюцца днём сумных роздумаў i боязi за будучыню. Польскую вёску пакiнулi адну з яе праблемамі. Цяжкая праца сялян не атрымлiвае

Дажынкi ў Залуках

адпаведнага матэрыяльнага задавальнення.

Пасля вoйт выклiкаў са сцэны прадстаўнiка Мiнiстэрства ўнутраных спраў i адмiнiстрацыi Яраслава Малэцкага, якi прабывае ў ваколіцах Гарадка ў адпачынку. Быў ён у Залуках прыватна. Пажадаў, каб наступны год „для iх, для сялян быў лепшым”. А беластоцкi староста Веслаў Пуш падарыў земляробам такi вoсь народны вершык, вядома, па-польску:

*Żeby szczęście was nie opuściło,
Żeby się rodziła pszenica i groch,
Żyto — uszytko,
Ziemniaki jak buraki, proso,
Żebyście nie chodzili boso,
Żeby wam nie brakło chleba
I wam błogosławił Pan Bóg z nieba!*

А яшчэ пасля епіскапа Беластоцка-Гданьскi Іакаў з мясцовым духавенствам — праваслаўным i каталiцкiм — паблаславіў сялян, а iхнi плён, з якога найбольш буйныя плады былі ўзнагароджаны, таксама.

— Jesteście the best, dzieciaki! — ужо ноччу хвалiў гуляючую залучанскую публiку лiдэр гурту „Зорка”.

У сваю чаргу ў Кузнiцы, яшчэ да нядзельнага адкрыцця „Крэсавых дажынак”, прайшла працэсія ад вёскi Клімоўка з вянцамі ад чатырох вёсак — Наводзелi, Клімоўкi, Сачкоўцаў i Стараўлян.

У вёсцы Наводзель брукаванка — „кашэчыя iлбы”. Сем’i ў драўляных дамах са спадарожнікавымі антэнамі глядзяць сабе тэлебачанне. Некаторыя з iх, тыя, больш каталiцкiя, iдуць з вянцамі. Перад былой школай расстаўляюць гукаапаратуру. Дырэктар Дома культуры ў Кузнiцы-Беластоцкай Анджэй Борыс на

пытанне аб „крэсавасць” жнiўнага мерапрыемства адказвае:

— Мы на радзе гмiны вызначылi, што другая або трэцяя нядзеля верасня будзе святам плёну.

Сёлета „выпала” гэта на 17 верасня, у гадавіну савецкай агрэсiі на Польшчу.

— Дом культуры робiць тое што робiць. Засталася ў мерапрыемства адна толькi „крэсавая” назва. Раней запрашалi мы калектывы з Беларусi. Мне ўяўляецца, што мы павiнны запрасiць гурты з Беларусi, з Лiтвы, каб з’ехалiся i артысты, таксама i афiцыйныя асобы. Замаля ангажуецца ў гэта i сiлы, i людзей. А сама iдэя мерапрыемства i ягоная назва была ад нашага былога пробашча.

І дадае:

— Праект быў добры, на яго можна дастаць сродкi ад маршалка, ад Еўрасаюза. Каштавала нас сёлета гэта чатыры тысячы з кавалачкам.

Багаслужба ў царкве за чыгуначнымi пуцямі, зараз за межамi Кузнiцы i надпiсам „KONIEC”, даўно ўжо кончылася. Калi пачынаецца дажынкава-падзячная працэсія вакол каталiцкага касцёла ў Кузнiцы, з аркестрам i гуртом з Васiлькава, старэйшыя людзi на прыпынку за пуцямі хутка садзяцца ў аўтобус ПКС. А адбiваюцца ад пытання па-беларуску:

— Чаго ад мяне хочаце?

Прадаўшчыца ў прадуктовай краме, што працуе i ў нядзелю, заўважае:

— У нас тут так штогод, у касцёле. А што яны там робяць — не ведаю.

РАiНА СТЭФАНЧУК

Вянок ад „Распльванага Гарадка”

Вянок у Кузнiцы-Беластоцкай

Хоць сядзь ды плач

Калі закончыўся 2005/2006 школьны год, перастаў курсіраваць аўтобус ПКС, які ад'язджаў з Нарвы ў 6.40 у напрамку Беластока праз вёскі Агароднікі і Бялкі, і ў час канікул не было на чым дабрацца з раніцы ў Беласток.

Мучыліся жыхары гэтых вёсак, бо трэба было дабрацца пешшу або наймаць каго-небудзь, каб падвез да шашы Нарва — Заблудаў, у Трасцянку або ў Анцуты на прыпынак.

Калі пачынаўся новы школьны 2006/2007 год, людзі думалі, што зноў пачне хадзіць вышэйшпomenены аўтобус ПКС. Ды не, памыліся — гэтага аўтобуса няма і няма на чым дабрацца ў горад ці да лекара ў Заблудаў.

Добра ведаюць аб гэтым самаўрадавы ўлады Нарваўскай гміны, але, здаецца, гэта іх не цікавіць, як людзі маюць даехаць у гміну ці ў Беласток. Тут невялікая праблема, толькі трэба крыху пахадайначаць у маршалкоўскай ці ваяводскай управе ды вярнуць аўтобусы — той які выязджае раніцай пасля 6 гадзіны з Гайнаўкі праз успomenеныя вёскі ды той з Беластока пасля 6 гадзіны павярнуць у Трасцянку на гэтыя вёскі, а папоўдні той, што выязджае з Беластока каля 17.40. Былі б задавалены жыхары вёсак Бялкі, Агароднікі, Іванкі-Рагазы ў Нарваўскай, Гозна ў Міхалоўскай ды Каўпакі ў Заблудаўскай гмінах.

Так як Валодзя Сідарук змагаецца з уладамі чыгункі, што адмянілі курсіраванне цягнікоў у яго ваколіцы, так і я на старонках „Нівы” ўжо шмат разоў пісаў аб аўтобусным транспарце ПКС. Ды быццам бы гарох аб сцяну кідай, а ён адно адбіваецца назад, так сама і нашы словы ад самаўрадавай улады. Ці ж гэта не так, як я пісаў у вершы: „Крэслы ім так дарагія — на іх мякенька сядзець. А што робіцца за гмінай — ім не хочацца глядзець!”

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Вынаходка

Даволі часта можна сустрэць людзей, якія пакутуюць ад розных відаў алергіі. А то на кветкавы пылок, а то на шэрць хатняй жывёлы, а то на глютен, бялок ці іншыя кампаненты харчовых прадуктаў. Аказваецца таксама, што ў некаторых людзей выяўлена алергія на... вадку. Спецыяльна з думкай аб іх распрацавана была рэцэптура 60-працэнтнай вадкі.

У адной з рускіх газет, у якой я знайшоў інфармацыю пра гэтае вынаходства, распавядаецца, што гэта сапраўдны славянскі дыетэтычны напой. Асабліва рэкамендуецца ён хворым, якім шкодзіць празмернасць вадкі. Праціалергічную вадку вельмі проста наліваць, яна лёгка засвойваецца арганізмам, узмацняе апетыт і спрыяе ўзнікненню добрага настрою. Яе хімічны састаў наступны: вада — 60%, спірт — 40%...

Шкада толькі, што не напісана, якім павінна быць аптымальнае яе дазіраванне. Цяпер мне самому трэба вызначаць велічыню дзённага спажывання.

М. Ц.

Гаварыць на роднай мове

Фота АЛ'ЯКСЕЯ МАРОЗА

Размова з Міраславам ЛУК'ЯНЮКОМ — радным Чаромхаўскай гміны, выбраным ад Беларуска-на-роднага выбарчага камітэта

— *Вы працавалі на чыгунцы, як старшы механік, а пасля памянлі професію на ахоўніка.*

— Калі сталі масава звальняць работнікаў з чыгуначных прадпрыемстваў, я сам адышоў з варштатаў Прадпрыемства рамонтаў лакаматываў, прайшоўшы курс працаўнікоў аховы і з 2000 года стаў працаваць ахоўнікам у вайскавай часці каля Гайнаўкі, куды даязджаю.

— *Ці пасля масавых звальненняў работнікаў трымаецца беспрацоўе ў Чаромсе?*

— Сапраўды, зараз у Чаромсе вялікае беспрацоўе. Пасля вайны ў нас моцна разбудоваліся чыгуначныя прадпрыемствы, у якіх працавалі выхадцы з навакольных вёсак. У дзевяностых гадах прыйшло абмежаванне працоўных месцаў. Поўнаасцю было ліквідавана Прадпрыемства рамонтаў вагонаў, дзе ў васьмідзесятых гадах працавала каля 400 чалавек. У Прадпрыемстве рамонтаў лакаматываў абмежавалі колькасць работнікаў — з 800 да менш за 200 чалавек. Засталася працаваць траціна ад агульнай колькасці работнікаў іншых чаромхаўскіх чыгуначных прадпрыемстваў. Маладыя людзі цяпер выязджаюць на працу за мяжу або працуюць у Гайнаўцы ці Бельску-Падляшскім. Некаторыя займаюцца чаўночным гандлем, ездзячы ў Беларусь.

— *А некаторыя знайшлі работу на пагранпераходзе ў Полаўцах...*

— Калі б гэта быў міжнародны пагранпераход і быў адкрыты для грузавых машын, працы было б намнаго больш. Зараз нямнога людзей там працуе.

— *Неўзабаве скончацца Вашы пайнамоцтвы ў Радзе Чаромхаўскай гміны. Якія інвестыцыі ўдалося рэалізаваць за гэты перыяд?*

— Апошнім часам была асфальтавана вясковая дарога ў Бэражышчах, дарога з Зубач у Баброўку, вуліца Спартовая і некалькі меншых вуліц у самім пасёлку. Рамантава-

на была ачышчальня сцэкаў і пракладзена каналізацыйная сетка па Фабрычнай і меншых вуліцах.

— *Ці на многіх вуліцах Чаромхі няма яшчэ каналізацыі?*

— З аднаго боку чыгуначных пудоў, у напрамку Кузавы, увогуле няма яшчэ каналізацыйнай сеткі. Аднак ёсць у нас тры ачышчальні сцэкаў і плануецца разбудова каналізацыі, спачатку ў новым квартале Чаромхі.

— *Радных ацэньваюць не толькі за дарожныя і каналізацыйныя інвестыцыі, якія сталі вельмі моднымі ў апошні час.*

— Удалося нам прыняць рашэнне аб будове вялікай спартыўнай залы побач Публічнай гімназіі. Будзе гэта вялікі аб'ект, са спартыўнай пляцоўкай памерамі 44 на 24 метры, прыстасаванай да гульні ў гандбол, баскетбол і валејбол, з залай на 400 гледачоў. Ужо зроблены праект гімнастычнай залы і яшчэ ў гэтым годзе павінна быць выканана неабходная дакументацыя. Трэба было выдаткаваць свае сродкі на праекты, каб пасля можна было выступаць за еўрасаюзныя сродкі.

— *Якія ў Радзе, апроча згаданага праекта, планы на будучыню?*

— Плануем у галоўным будаваць каналізацыю і асфальтаваць дарогі, што неабходнае грамадству.

— *Вы з'яўляецеся старшынёй бацькоўскіх камітэтаў у Падставоўскай школе і Публічнай гімназіі ў Чаромсе. Што ўдалося зрабіць за апошні час у школах?*

— Рамантаваны былі дах, святліца, якая будзе сталовай, і кухня ў Падставоўскай школе ў Чаромсе. Пры гэтай школе быў выкананы травяны насціл на футбольнай пляцоўцы. Будзе яшчэ мадэрнізавацца спартыўная пляцоўка для лёгкай атлетыкі. На будынак Публічнай гімназіі паклалі тэрмаізаляцыю, памянлі ў ім вокны і дзверы.

— *Зараз толькі дваццаць з лішнім дзетак з Падставоўскай школы ходзіць на заняткі беларускай мовы. Што трэба рабіць, каб павялічыць колькасць навучэнцаў роднай мовы?*

— Традыцыі навучання беларускай мовы ў Чаромсе доўгія і трэба

намагацца, каб вучоба па-беларуску не пайшла ў забыццё. Трэба, каб дырэктар школы і настаўнікі больш гаварылі з бацькамі аб навучанні роднай мовы і пераконвалі іх да пасылання дзетак на заняткі. Урокі беларускай мовы павінны быць больш займальнымі. Калі не будзем нічога рабіць, праз дзесяць гадоў можа быць так, што маладыя не будуць ведаць ні слова па-беларуску, або нават па-свойму.

— *Ці маладыя ўмеюць яшчэ гаварыць па-свойму?*

— Вясковыя дзеткі ведаюць гутарковую мову, а дзеткі і моладзь з Чаромхі вельмі рэдка карыстаюцца дыялектам. У нашай мясцовасці ёсць многа мешаных сужонстваў, праваслаўна-каталіцкіх, у якіх дзеткі гавораць толькі на польскай мове. Добра было б, каб у маладых сужонствах гаварылі паміж сабой і з дзядзькамі на роднай мове, каб дзеткі не забылі мовы, на якой гаварылі іх бацькі.

— *Публічная гімназія і Падставоўская школа ў Чаромсе вылучыліся ў мінулым годзе добрымі вынікамі на правяральных экзаменах.*

— Дырэктар гімназіі Юрый Шыкула ўклаў сэрца ў развіццё сваёй школы, у выніку чаго дабілася яна вельмі добрых поспехаў у вучобе. Чаромхаўская сярэдняя правяральная гімназічнага экзамену перавысіла сярэдняю Гайнаўскага павета, Падляшскага ваяводства і краіны. Вынікі экзаменаў у Падставоўскай школе былі таксама лепшымі, чым у Гайнаўскім павеце і крыху перавысілі вынікі ў ваяводстве і краіне.

— *Вы грамадска працуеце таксама на пасадае намесніка старшыні мясцовага, спартыўнага клуба „Чыгуначнік” Чаромха.*

— Галоўная работа вядзецца ў нас з футбольнай камандай дарослых ігракоў. Аднак футбольныя трэніроўкі вядуцца таксама з дзвюма групамі школьнікаў, якія выступаюць на спаборніцтвах залежна ад узросту. Найстарэйшыя футбалісты (сеніёры) ігралі два сезоны ў IV лізе. Зараз мы іграем у акруговай лізе і ў пачатку сезона займаем 8 месца на агульны лік 16 каманд. Трэніруецца ў нас таксама моладзь падставоўскай школы і гімназіі, якая іграе ў настольны тэніс.

— *Вы таксама былі футбалістам „Чыгуначніка” Чаромха.*

— Я пачаў іграць у чаромхаўскім клубе яшчэ ў 1981 годзе і выступаў на футбольнай пляцоўцы варатарам да 1999 года. Пасля выбралі мяне ва ўправу клуба і стаў я грамадска дзейнічаць у ім.

— *Спартыўныя клубы ў невялікіх мясцовасцях часта змагаюцца з фінансавымі клопатамі.*

— Не ўдалося нам пераняць ад чыгункі футбольнай пляцоўкі, на якой разыгрываем матчы. Галоўным нашым спонсарам з'яўляюцца гмінныя ўлады, якія выдзелілі нам на год пад 50 тысяч злотых. Падтрымку маем таксама з боку чыгункі, але сродкаў не хапае на дзейнасць клуба і трэба ўводзіць ашчаднасці. Зараз нашы ігракі атрымліваюць за выезды толькі камандзіраваныя. Добра было б мець свой транспарт і адрамантаваць футбольную пляцоўку.

— *Дзякуй за размову*
Гутарыў Аляксей МАРОЗ

— 4 —

— А што найбольш спадабалася ў Адэсе? — пытае мой сваяк Мішка.

Я доўга думала, што вылучыць са скамечаных успамінаў пра мільённы горад і чамусьці ўспаміналіся толькі пародзістыя каты, якія прахаджваліся або драмалі на лаўках легендарнага прыморскага бульвара.

Раней я не думала, што паслядоўнасці ад зладзейска-бандыцка-шпіёнскіх адэскіх легенд ляжаць ды мурлыкаюць на маёй канапе. Гаворка пра кошак, якіх у сям'і клічуць „Муркай”. Гэтае імя бацькі зрэзалі з папулярнай у 70-ыя гады *блатной* песенькі: *Tam, w odeskim lesie banda grasowala...* З таго часу кашэчая клічка пераходзіць з коткі на котку, і ўсе ўжо забыліся, адкуль яна ўзялася.

Каб усё было ясна: першая Мурка была шпіёнка.

* * *

Я паставіла дзве нагі на адэскую чыгуначную платформу і выглядала Т. У мой бок ляцеў гаманлівы табун цётка і дзядзькоў з залатымі ўсмешкамі. Яны абступалі кожнага пасажыра, махалі кардоннымі карткамі і намаўлялі да нейкага гешэфту. Рытм падбіваў савецкі марш, які на прывітанне прыезджым уключыў дырэктар вакзала. Я адчула ляк у маёй недаспанай галоўцы: а раптам я стала мільённай пасажыркай супер-экспрэса „Чарнаморац”? І замест у Малдавію, траплю ў бандыцка-зладзейскі квартал „Малдаванка”? Яшчэ і будынак вакзала нагадаваў мне лога адной кінафабрыкі, а тое, што „ігралі” на пероне — сцэну з камедыі Махульскага „Дэжавію”. Іншая справа, што адэскі вакзал пабачу праз некалькі дзён, калі буду вяртацца праз Львоў. Там стаць яго верная копія, або як хто хоча — аднаяйкавы брат-блізнык.

— Давай, значучу у Адэсе! — кінула на прывітанне Т.

Мая сваячка апошняй выграблялася з вагона і таксама шукала мяне сярод натоўпу. Пах недаспаных ночаў вабіў у наш бок рой цётка і дзядзькоў з кардонкамі ў руках і на шыях. Не, гэта не былі статысты кінапраектаў, гэта былі праўдзівыя адэсіты, якія запрашалі да сябе на начлег. Самы танны пакойчык у цэнтры меў каштаваць толькі сорак долараў у суткі. Раней я начыталася ў даведніках добрых парад, якія асцерагалі перад такімі паслугамі. Бо гэтых кватэр, што прапаноўваюць на вакзале, часта няма ў рэальнасці. Магчыма, аўтар даведніка даслоўна адчытаў словы паэта: „Одесса не город — это явление!”

* * *

У туалет, што на цэнтральным чыгуначным вакзале, мы стаялі ў адной чарзе з дзядзькамі пятнаццаць хвілін. Ніхто не наракаў, наадварот, той-сёй жартаваў, перакідаўся слоўцам. Вакол нашага хвасцішча ўвіхаліся працаўнікі туалета ў формах і ў дзелавым настроі. Усе мелі тут свае задачы: адзін прадаваў білеты, другі адрываў ад роліка туалетную паперу, трэці браў білет і пускаў за брамку, чацвёрты круціўся ля унітазаў і пільнаваў, каб не цякла дарма вада, пяты хадзіў каля кабінак і падганяў марудаў. Праўда, ніхто асабліва не заседжаўся ў сярэдзіне ды не чытаў ранішняй прэсы. Магчыма, рух у інтэрэсе накручваў густы арагат, які панаваў тут з-за недахопу туалетнай касметыкі і вады ў бачках.

У інфармацыйным акенцы *девуш-*

Мая Трансмалдавія

www.rover.fan.pl/Moldavia-2004

ка не адгукнулася нават на „добры дэны!”, толькі паказала жэстам на шыльдачку ў выглядзе скамечанага лістка са школьнага сшытка. Там інфармавалі, што інфармацыя каштае адну грыўну. А мы хацелі спытацца пра адну дробязь, менавіта: Ці ёсць яшчэ квіткі ў Кішынеў? Каб даведацца, што білетаў „нету!”, мы правялі яшчэ незабыўную гадзіну ў чарговым хвасце на чароўным адэскім вакзале.

Эх Одесса! Жемчужина у моря!

* * *

Застой і інфармацыйная блакада не здолелі пагасіць у нас цікаўнасці дла сакавіта-грэшных і зладзейска-бандыцкіх традыцыяў горада, які ведаюць ва ўсім свеце за справай таленту Ізака Бабея і багемна-распусных песень з Малдаванкі. На вуліцах панавала яшчэ пустэча і шпацыравалі адны коткі з задзёртымі хвастамі. Праўда, большасць „узораў” багемнай творчасці з’ехала ў Амерыку або Ізраіль і там стала дэмаралізаваць грамадства. А тыя, што асталіся або што прыперліся з Расіі, зараз кладаліся спаць пасля начных плаванняў на яхтах. (*Менты ходят, жулик спит, а мое сердце так болит. / Мама! — я жулика люблю! /*)

Але, як кажуць, — нішто не гіне ў прыродзе.

На Пушкінскай вуліцы, якую ацяняюць бамбізныя платаны (падобныя на таполі) мне хацелася завесці рускія „Тапаля-тапаля” ў непрыстойнай версіі.

А можа гэта дух Аляксандра Пушкіна нашэптаў такія нецэнзурныя помыслы? Помнік паэту, натуральнай велічыні, у цыліндры, стаіць на ледзь прыкметным цокале, побач вонкаў свайго мемарыяльнага музея. І аж просіцца, каб сфатаграфавалі з ім у абдымках або ў іншай позе. У канцы вуліцы сустранецца яшчэ другі помнік яму з 1888 года. Пушкін, павернуты бокам да горада, узіраецца на легендарны бульвар і Чорнае мора, якое ў сапраўднасці — сіняе.

* * *

Мы прыселі на лавачцы на прыморскім бульвары і як вялікі Пуш-

кін глядзелі на прыгажунь ды элегантак, якія шпацыравалі тут ужо з самага рання. Няёмка было ступаць па гэтай прэстыжнай сцежцы, па якой паводле польскіх даведнікаў прахаджваліся: Пушкін, Гогаль і Міцкевіч, а паводле ўкраінскіх: Пушкін, Гогаль і Лёся Украінка. За спіной тырчэла не менш легендарная гармата ад фрэгаты „Тыгр”, памятка крымскай вайны 1853-1856 гг., а на ёй адлежаліся два камышовыя каты, вялізныя як рысь.

— Ведаю, адкуль прыйшло нахненне для сённяшніх панеляў і ўсякіх паказаў моды! — бліснула Т.

Адэсіты як першыя зрабілі бізнес на ўяўленні пра сябе і сваю элегантнасць. Тут выспела не адно багемная літаратура і фальклор, тут нарадзіліся рэальныя заваёўнікі Галівуда як Кірк Дуглас (у сапраўднасці Ізаўр Дамскі) ці бацькі Стыўэна Спілберга...

Сярод параднай знаці на сённяшнім бульвары не хапала адно элегантных хлопцаў. Чамусьці ва Украіне і Малдавіі модныя адны дзяўчаты. Інакш эстэтычныя справы бачацца з перспектывы песень з Малдаванкі, — яны славіць таксама элегантных кавалераў, якія канчаткова з’язджаюць у першую сталіцу моды — у Парыж. Багемную песеньку „Я мілага узнаю” абажае і нашая падляшская глыбінка, асабліва жаночы пол, якому цяпер за семдзесят: *Я мілага узнаю по походке / Он носит брюки галифе / А шляпу он носит ля панамы / ботиночки он носит нариман...*

Так, у цяні чарнаморскіх каштанаў і пад крык чаек, на воку паэта-эстэты, прыемна весці эстэтычныя разважанні. Вось і мы ўяўлялі, як той фронт з песні зразумеў сваю жыццёвую памылку і ўсё ж вярнуўся з Парыжа ў Адэсу-маму. І каб іншыя не шляліся па свеце, ён размножыў у сябе да гіганцкага маштабу крамы з модным адзеннем.

Інакш немагчыма зразумець, чаму галоўныя вуліцы Адэсы аздабляюць магазіны з маркавымі апрананнямі, а не з дыямантамі!

(*працяг будзе*)

Эва СЦЕПАНЮК

Улес на грыбы

Бягучы год лічаць неўрадлівым. Чэрвеньская і ліпенская засуха давяла да нізкага ўраджаю збожжа і бульбы. Людзі мяркуюць, што значна падаражэюць і хлеб, і бульба.

У жніўні надвор’е змянілася. Пайшлі грыбныя дажджы і абрадзілі грыбы і яблыкі. Па барах Белавежскай пушчы поўна грыбоў, асабліва шмат баравікоў. Хто не пойдзе ў лес, той прынясе некалькі кілаграмаў грыбоў. На пункце скупкі плацяць ад 6 да 8 злотых за кілаграм белых, здаровых баравікоў.

Вясковыя і гарадскія грыбнікі такім чынам папаўняюць свой хатні бюджэт. У грыбы ходзяць і дарослыя, і дзеці.

Мірка, пісьманосіца з Нараўкі, кажа, што ў кожнай хаце пахне грыбамі.

У садах мноства яблык, невядома што з імі рабіць. У Нараўчанскай гміне іх ніхто не скупляе. Сяляне кормяць яблыкамі кароў, а некаторыя возяць яблыкі ў лес зубрам і аленям. Атрымліваецца так: яблыкі ў лес, з лесу — грыбы!

Вопытныя грыбнікі дасканала ведаюць месцы, дзе растуць грыбы і з задавальненнем возяць іх поўнымі кошыкамі.

Варта і карысна наведаць пушчу ў верасні!

Мікола ВАРАНЕЦКІ

ФОТА МІРЫ ЛУКШЫ

Двойчы за пашпартам

Да нядаўна пашпарт можна было атрымаць у кожным павятовым горадзе, дастаткова было здаць адпаведныя дакументы і фотакартачкі. Цяпер у Падляшскім ваяводстве пашпарты выдаюцца толькі ў трох гарадах: Беластоку, Ломжы і Сувалках. Да таго ж і плаціць прыходзіцца больш — не 100, а толькі 140 злотых.

Напрыклад, жыхарам Сямьтыч, Белавежы ці іншых мясцовасцей за пашпартам трэба ездзіць у Беласток двойчы: раз — каб здаць дакументы, другі раз — каб атрымаць пашпарт. Усе кошты (аплаты, падарожжа), у выпадку пенсіянера, могуць скласці нават да 60% ягонай пенсіі, а ў выпадку селяніна — гэта 800 кілаграмаў жыта.

Новыя законы, замест наблізіць уладу да чалавека, толькі аддаляюць яе. Выходзіць, што чыноўнікі дбаюць пра лепшыя ўмовы для сябе, а не для грамадства.

Мікалай ЛУК’ЯНЮК

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

Зорка

Д л я д з я ц е й і м о л а д з і

Кніжка пра засакрэчаных чарадзеяў

Добрая навіна дзецям! Ёсць новая кніжка — „Дзяўчынка і хмарка”. Аўтарка кнігі — Міра Лукша (тая самая, якая піша нам на старонках „Зоркі” прыгоды „Гражынкі і грака”) — прапануе вам свайго роду казачнае падарожжа ў магічны свет дзяцей. У кніжцы 63 апавяданні. У іх — усё магчыма. Дзяўчынка просіць у хмаркі дажджу, бо верыць, што падрасце; хлопчык сябруе са свайм старым алоўкам, які дапамагае яму прыгожа і зграбна вывядзіць літаркі; драўляная лыжка, у якой „сапраўднае вока”, намаўляе капрызную Алінку да яды ды яшчэ жартуе з малой. Дзеці ў апавяданнях Міры Лукшы бачаць больш чым дарослыя. У іх свой дзіцячы розум, які, як казвае адзін малы герой, такі асаблівы як сабачы розум у сабакі, ці снежны ў снегавіка. Цікава, што на баку малых заўсёды мудрыя бабулі і дзядулі, якія многа перажылі і многа ведаюць. Асабліва бабулі, — яны тут засакрэчаныя чарадзеікі.

Кожнае апавяданне мае прыхаваны сэнс і застаўляе задумацца. „Дзяўчынка і хмарка” — гэта найлепшая літаратурная прапанова бацькам. Апавяданні Міры Лукшы можна прачытаць і расказаць па-свойму, значыць, пе-

ракласці іх на свой бацькоўскі розум. Кніжка задаволіць асабліва тых, у каго прага прывіваць любоў да роднага. Мова апавяданняў багатая, пластычная. Прырода ў іх не толькі фон, яна раўнапраўны герой. І ўсюды мы бачым знаёмыя месцы — нашыя дамы са свойскай кухняй і аздобамі, нашыя лясы з грыбамі і дзікай звярынай, нашыя палаткі з (крылатай) бульбай і (дзікімі) трускалкамі. Бачым гарадскія шматпавярховыя блёкі з камп'ютэрамі і тэлевізарамі на першым месцы і летнія панадворкі вясковых бабуль з куркамі, авечкамі і дзедавым конікам.

Кніжку аздабляюць малюнкi (на жаль, чорна-белыя) знакамітай беластоцкай мастачкі Касі Валкавыцкай.

Увага!!! — найлепш чытаць адно апавяданне штодзень. Пасля кожнага твора варта пагаварыць пра тое, пра што прачыталі. Высновы падкажуць вам як думаць незвычайна пра звычайнае!

Дык што тут гаварыць — самі ж прачытаеце і пабачыце...

ЗОРКА

Міра Лукша, *Дзяўчынка і хмарка*, Беласток 2006, Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва”. Кніжку можна набыць у „Ніве” і беластоцкай кнігарні „Акцэнт”.

Думаю пра сына... і катой!

Фота РАДАСЛАВА МАЦІЕВІЧА

Зорка: — Міра, песню на словы Вашага верша пра маркотнага коціка Мікіту ведае ўся Беларусь.

Міра Лукша: — Так, песню часта пускалі ў беларускім тэлебачанні і яна ўжо ўспрымаецца як народная. Яна стала пачаткам для музычнай п'есы „Дзівасіл”, да якой музыку напісаў кампа-

зітар Уладзімір Казбанаў. Мае героі гэта Алінка і кот Мікіта, якія заблудзіліся ў Белавежскай пушчы.

— **Вы таксама напісалі словы для песень у спектаклі „Як лютае дабрыня стала”, якую ставілі ў беларускім садку ў Беластоку.**

— Так, адна песня атрымала-

ся такая афрыканская: „Мур”! На словы маіх вершаў напісаў музыку таксама Генадзь Шэмет.

— **У „Дзяўчыны і хмарцы” сустрэнем зноў дзяўчынку Алінку. Гэта тая самая паненка? Адкуль бярэце ўзоры для сваіх герояў?**

— Алінка ёсць сапраўдная, гэта мая сястра, яна ўжо мама ліцэісткі. Я, калі пішу, думаю пра родных і знаёмых, пра сына, пра хроснікаў, пра сяброў сына, і пра знаёмых звяроў.

— **Ведаю, што аднаго ката Вы пераправілі з Беларусі кантрабандай...**

— „Пусю” я купіла на мінскім рынку ад заплаканай дзяўчыны, якую мама выгнала з дому і сказала з катом не вяртацца дахаты. Я перавозіла Пусю без патрэбнага пашпарта і пасведчання ветэрынара. Добра, што на пагранпераходзе яна сядзела ціхенька ў маёй сумцы. Зараз яе дзеці, унукі, праўнукі і прапраўнукі жывуць у Нараўчанскай гміне, у Беластоку і Варшаве.

— **Ці памятаеце імёны сваіх катой?**

— Мурка, Фуня, Роза, Філя,

Грызя, Пуся...

А зараз у мяне кот Мікіта Пазуровіч. Ён прыехаў з Мазураў, але стаў ужо мурлыкаць і мяўкаць па-беларуску.

— **Вы прызнаная паэтка і пісьменніца, якая піша для дарослых. Ці файна пісаць для дзяцей?**

— Дзецям прыемна пісаць, бо тады больш гуляе розум і ўяўленне, ёсць многа творчых момантаў, — яны прыходзяць, калі ўзіраемся ў дзіцінства.

— **Дзякуем і жадаем чарговых кніжак для дзяцей!**

Гутарыла ГАННА КАНДРАЦЮК

Фота МІРЫ ЛУКШЫ

Гражынка і Грак

- 42 -

Ідзе на восень, а тут усё пачынае нанова расці! Зацвілі агуркі ў гародчыку спадарства Казлоў. З зямлі вылезлі новыя сцёблы нарцысаў з завязкамі кветак. Зазеленела трава. І сонейка зноў стала прыпякаць. А Граку раптам штосьці ў грачынай душы зашчымела, засвярбела... Ці то ў нейкі вырай хочацца, ці наадварот — з выраю... От, узаяў бы дый паляцеў куды вочы нясуць!.. Цяпер нішто яго ў хаце не трымала — фортачка была вечна адчынена, мог свабодна выходзіць на вуліцу, садавіца на сваёй улюбёнай лаўцы з рэзбленай спінкай, мог узляцець на плот, на клён... Мог бы і далей... Туды, дзе валэндалася хмара чорных пабрацімаў — разам трымаліся і гракі, і вароны, і галкі, прылятаў туды і старэнькі крумкач... Гарлапанілі, дзерлі дзюбы пра абы-што, хваліліся, сварыліся, паведамлялі, дзе лепшы корм можна дастаць, куды збіраюцца ляцець. Хто ў нейкія цяплешыя месяцы збіраўся, хто заставаўся на аблюбаваных смеццямесцеяках, дзе можа і не так багата, ды верна і спакойна, бо вядома. Ой, каб так з імі... Ды і між імі, ва ўсёй грамадзе, былі парачкі. Хіба што ўдавец які або ўдава, што страцілі сваю палову. А што такі кавалер, як Грак? Не крывы, не сляпы, не кульгавы, а ўсё нежанаты. Заняўся людскімі мудрасцямі, лятае па Інтэрнэце, што яму нейкія невіртуальныя падарожжы на сметнік і са сметніка, нават калі той сметнік дзе ў Францыі ці іншай культурнай краіне.

Адважыўся Грак, падляцеў да чарнапёрай грамадкі, што засела на клёне, які зусім не хацеў жаўцець-палаць.

— У Францыю мо палеціце? — спытайся ў пажылога грака з сівымі пёркамі на скронях. — А, можа, там у Францыі ваша грачышка жыве?.. Бо ўсё крычыце: „Фр-р-р-ра... Фр-р-р-ра...”

— Э там, мая нарачоная там засталася. Ды што там твая французскія сметнікі! Зусім тамака няўжэна, нецікава. Кожны француз сваё смяццё сартуе, а тое, чаго нам можна было б наесціся, дык так перарабляе, што спатрэбіцца толькі на кампост! А тое хай чарвякі ядуць.

— То тыя... чарвякі, дык значыць, здаровыя... такія... вялікія? — Граку аж дзюбу звярнула — усё ж яму больш даспадобы было тое, чым частавала яго Гражынка.

— Э там, пакуль дачакаешся, пакуль яны адкормяцца!.. Лепі на радзіме — тут у нас усяго ўдосталь!

Міра ЛУКША

Магда смяецца, калі пытаю ці паміж ёй і роднымі сястрыцамі няма канкурэнцыі. Спевакі і музыканты, як кожны скажа, першыя зайздроснікі!

— Мяне першую прынялі ў „Лісічкі” чым іх, — жартуе Магда. Добра памятае той момант, калі на ўроку рэлігіі матушка запатрабавала заспяваць „Отча наш”. Калі Магда скончыла, ёй аб’явілі, што будзе прынята ў кампанію спевакоў. Пасля прынялі яшчэ адну сястру, пасля другую...

Словам — няма лёгка! Іх сяброўства з песняй цягнецца ўжо дзесяць гадоў, а вясковы гурт „Лісічкі”, які пасля перайменаваўся ў хор „Рамонка”, захапляе ўсіх — ад простых сялян (калі спяваюць у царкве, бабулі перастаюць перашэптывацца), па журы міжнародных конкурсаў.

— Мы ў хаце цесна супрацоўнічаем на музычным грунце, — хваліць Магда Дудзіч сваіх сяцёр Аню і Данелю. Калі ў хоры — яны тры спяваюць першым і другім голасам, ды ў хаце... спяваюць сабе на тры.

— Бо ў час рэпетыцыяў я стараюся запам’ятаць яшчэ трэці голас, — прызнаецца Магда.

3-ка

Вершы Віктара Шведа

Кінуў курэнне

— Закурым? — спытай Ясь Якуба.
— Не. Курэнне — мая згуба.
Я са здароўя прычыны
Курэнне канчаткова кінуў.

Вацька злавіў мяне зноўку
І зрабіў такую лупцоўку,
Што я пасля тыдня нарэшце
Магу сёння крышачку сесці.

Ці будзеш паліцыянтам?

Спытай паліцэйскі Астэпка:
— Падабаецца табе мая шапка?
— Шапка гэта пана аздоба.
— А мундзір табе даспадобы?

— У мундзіры пан зайжды франтам.
— А ці будзеш ты паліцыянтам?
— Паліцэйскім я быць не імкнуся,
Бо я добра зайсёды вучуся.

Як называўся Хробры?

Настайнік спытай вучня Больша:
— Ты адкажы нам толкам,
Толькі падумай добра,
Як называўся Хробры?

Пытанне вучня трывожыць
Дадумацца ўсё-ткі не можа.
— Так як цябе яго звалі.
— Дык тады будзе Міхалік!

Спадуць нагавіцы

Увайшоўшы ў хату
Знерваваўся тата.
Чуе раптам і бачыць,
Дзеці б’юцца і плачуць.

— Раменьчык вас астудзіць,
Убачыце, што будзе.
— Вядома, — кажа Віця, —
Што спадуць нагавіцы.

Галерэя „Зоркі” (Ласінка)

Магдаліна Дудзіч

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Польска-беларуская крыжаванка № 39

Czar							Latko		Miotla
Nauka									
Taryfa	Lekcja			Niewolnik	Wiadro				
				Swat					
				Świat					Ostrze
				Słup					
	Utwór		Światło						Kot
			Ateny						
	Placek								Oczy
	Filip	Futro					Ona	Nos	
							Ono		
				Ar			Noc		
	Wykrety								

Запоўніце клеткі беларускімі словамі, адказы з наклееным кантрольным талонам на працягу трох тыдняў дашліце ў ”Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 35: Капа, смех, бура, ток, ліра, гармонік, мора, ніва, чараўніца, нага, краса, цмок. Кут, чар, ар, маг, пагорак, ара, траўка, том, коні, ніць, сліва, халацік.

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Магдаліна Дудзіч з сям’ёй і сябрамі з „Рамонкі”

Піліп Пестрак і Беласточчына

У рэдакцыі „Нівы”: Піліп Пестрак, Вера Леўчук, Янка Брыль, Георгій Валкавыцкі, Аляксей Казёл, 1956 г.

Адзін з папулярных паэтаў і празаікаў былой Заходняй Беларусі Піліп Пестрак (1903-1978) сёння ў Беларусі амаль забыты. А гэта быў таленавіты пісьменнік, мужны і вясёлы чалавек. Ён быў заслужаным дзеячам культуры Беларусі, а ў 1964 годзе за раман „Серадзібор” атрымаў рэспубліканскую Дзяржаўную прэмію імя Якуба Коласа. А яшчэ Піліп Пестрак напісаў і выдаў шмат кніг паэзіі, прозы, раман „Сустрэнемся на барыкадах”, паэму „Слова пра Мінск”. Дарэчы, ці не адзіны гэта быў беларускі літаратар, які пры жыцці выдаў свой збор твораў у 4-х тамах.

Піліп Пестрак амаль 11 гадоў за сваю рэвалюцыйную дзейнасць адсядзеў у 1930-х гадах у польскіх

Піліп Пестрак

З ДОЎГАГА МАЎЧАННЯ

Лілія Раўко прыйшла ў паэзію даволі складаным шляхам: узышла яна на Парнас ва ўзросце... 57 гадоў! А да таго часу займалася ўсім тым, чым займаецца статыстычная беларуская жанчына.

Нарадзілася Лілія Раўко ў красавіку 1944 года. Дзяцінства правяла яна ў вёсцы Негаціна ў Дубровенскім раёне, у адлегласці 10 кіламетраў ад берагоў Дняпра. Калі ёй было 15 гадоў, сям'я пераехала ў Смалевічы каля Мінска. Паступіўшы ў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт у Мінску, яна паддалася той прышчэпцы, якую праходзяць статыстычныя жыхары Беларусі... Да гэтай пары яна карысталася беларускай мовай, а вось на першым курсе ёй сталі гаварыць, што гэтая мова „згорная, некрасівая”; яна цаліком прыняла новую мову.

Пасля вучобы Лілія Раўко стала на працу вядучым фармакалагам у мінскіх фармацэўтычных заводах, дзе правяла 36 гадоў. Займа-

турма. А ў 1939 годзе, калі на заходнія землі Беларусі прыйшлі саветы, яго адразу абралі дэпутатам Народнага сходу Заходняй Беларусі ў Беластоку. На гэтым сходзе была вылучана паўнамоцная камісія на сесію Вярхоўнага Савета СССР у Маскву. У складзе гэтай камісіі быў і Піліп Пестрак: „На Народным сходзе ў Беластоку была выбрана паўнамоцная Камісія ў складзе 60 чалавек, якая павезла дэкларацыю Сходу ў Маскву на Пятую нечарговую сесію Вярхоўнага Савета СССР. У складзе гэтай Камісіі быў і я” (Піліп Пестрак, *Збор твораў у пяці тамах*, Мінск 1986, т. 5, с. 173).

У 1940 годзе П. Пестрак быў абраны дэпутатам па Гродзенскай акрузе ў Вярхоўны Савет СССР. Ён прымае ўдзел у пасяджэнні праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, дзе яго прымаюць у Саюз пісьменнікаў. А праз некалькі дзён пісьменнік Піліп Пестрак прыязджае ў Беласток, дзе актыўна ўдзельнічае ў агульным сходзе пісьменнікаў Беластока, прысвечаным творчым вынікам першага года жыцця і працы на савецкай беларускай зямлі. Ён выступае нават з дакладам на сходзе пад назвай „Аб маральным вобліку савецкага пісьменніка”, які пасля публікуе беластоцкая абласная газета „Вольная праца”. На сходзе Пестрака выбіраюць старшынёй бюро беластоцкага аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР. Тут, у Доме партасветы ў Беластоку, на вялікім літа-

атурным вечары ён выступае з чытаннем сваіх вершаў:

Іду...

Па дарожках, па прасёлках.

У даль прастору гавару:

*„Прыхілі мяне, мая долечка,
Барацьбяная Беларусы!”*

У газеце „Вольная праца” Піліп Пестрак пачынае друкавацца частцей. У 1940 годзе ён публікуе верш „З тваім імем у сэрцы”, у траўні — верш „Першы май”, пасля — вершы „Над морам”, „Сасна” і іншыя. Верш „Сасна” аўтар прысвяціў Янку Купалу.

У лютым 1941 года ў „Вольнай працы” быў надрукаваны верш Пестрака „Даклад”. Пасля ў сакавіку — артыкул „Дзяржаўныя прэміі”. А ўжо ў красавіку ў беластоцкім Доме Чырвонай Арміі адбываецца яго асабісты літаратурны вечар, які адкрыў і вёў Максім Танк. А праз месяц Піліп Пестрак арганізоўвае літаратурны вечар-сустрэчу Максіма Танка з беларускай моладдзю Беластока.

Планаў тады і задумак у Піліпа Пестрака ў Беластоку было шмат. Але збыцця ім перашкодзіла вайна. Тым не менш з Беласточчынай паэт сувязей не парываў. У „Белостокскай правде” 29 лістапада 1943 года ён упершыню друкуе свой новы верш „Слухайце, пушчы, паляны...”, хаця напісаны ён быў ажно ў Маскве. Верш, прысвечаны беларускім партызанам, якія ўзняліся на барацьбу з фашызмам:

ўвазе чытача вершы з гэтага зборніка ва ўласным перакладзе на мову... арыгінала.

Аляксандр ВЯРЫЦКІ

*Здаецца, што ў доверлівых людзей
Анёл нябесны, добры, пражывае,
Душы іх чыстыя і кожны дзень
Рады ўсяму, што іх зроду акружае.*

*Яны, як дзеці, радыюцца сонцам,
Дажджом, цяплом і зарападам з неба,
Яны адкрыты, дабрадушныя бясконца
І дапамогі ў іх прасіць не трэба.*

*Яны гатовы вам у кожнай справе
Плячо падставіць ці руку падаць.
Хаця хаваюць хібы ў целаскладзе,
Іх дух нязломны і сэрцы гарыць.*

*Такі мне сёння навеяўся дэвіз
Ад гаворкі з цёткай незнаёмай.
Гутарылі мы некалькі хвілін —
Яна адкрыла свет мне новы.*

*Шкада, што хутка развіталіся,
Яна пайшла за клічам добрых спраў,
А ў маім сэрцы мацавалася
Чуццё, што роднай стала мне яна.*

*Слухайце, пушчы, паляны, —
Тупаты ног паплылі;
Гэта ідуць партызаны,
Сыны беларускай зямлі.*

Пасля вайны Піліп Пестрак на Беласточчыне гасцяваў радзей. Ён быў вельмі ўзрадаваны, калі ў 1956 годзе ў Беластоку пачала выходзіць беларуская „Ніва”. На яе старонках ужо ў кастрычніку друкуюцца вершы Піліпа Пестрака „Дзівасіл” і „Дарожка”, прысвечаныя памяці Якуба Коласа. Верш „Дзівасіл” паэт прысвяціў аднайменнай лекавай расліне, прэпараты з якой ужываюць у медыцыне. Аўтар у вершы распавядае пра тое, як дзве бабкі гутараць паміж сабой. І адна з іх распавядае пра сына, якому паны моцна пабілі грудзі. І толькі дзякуючы дзівасілу сын застаўся жыць. А ў канцы верша паэт сцвярджае:

*Калі вам на сэрцы цяжка стане,
Адбярэ вам немач рэшту сіл,
Не сумуйце, дзеткі... — Бабка
ўстала. —*

Дам вам на дарогу дзівасіл.

Верш „Дзівасіл” у 1973 годзе апублікаваў і „Беларускі каляндар”.

Праз чатыры гады „Ніва” друкуе два апавяданні Піліпа Пестрака „Прынцыпы” і „Путавод”. А ў 1958 годзе на старонках беларускага тыднёвіка друкуецца ўрывац з рамана пісьменніка „Сустрэнемся на барыкадах”. Літаратар пастаянна чытае „Ніву”, „Беларускі каляндар”, кнігі беларускіх пісьменнікаў з Польшчы. Ён перапісваецца з імі, сочыць за творчасцю Сакрата Яновіча, Аляся Барскага, Георгія Валкавыцкага, Віктара Шведа, Яна Чыквіна, Яшы Бурша, Дзмітрыя Шатыловіча.

У 1956 годзе, разам з Янкам Брылём, Піліп Пестрак наведвае Беласток, гасцюе ў „Ніве”, дзе гутарыць з калектывам рэдакцыі і з кіраўніцтвам ГП БГКТ. Пасля розных літаратурных узаема сувязей на старонках беларускага мінскага тыднёвіка „Літаратура і мастацтва” друкуе свой артыкул „Паэзія на старонках «Нівы»” (25 снежня 1959 года).

Да апошніх дзён жыцця Піліп Пестрак падтрымліваў сувязі з Беласточчынай. Яго тут любілі і паважалі. Пра яго творчасць пісалі ў „Ніве” і ў „Беларускім календары” Георгій Валкавыцкі, Мацей Канапацкі, Мікола Гайдук і іншыя літаратары і журналісты.

Сяргей ЧЫГРЫН

* * *

*Дзякуй Табе, Магутны Божа,
За цеплыню хвіліны кожнай,
За сонейка, што пасля ночы
Світанкам радуе нам вочы.*

*Дзякуй Табе, Магутны Божа,
За тое, што пад небам можа
Слухаць лістоў і шэптаў райскіх,
Збіраць пялёсткі кветак майскіх.*

*Дзякуй Табе, Магутны Божа,
За вод крынічных заварожнасць,
За пераліўны птушак гоман,
Што носіць рэха па дубровах.*

*Дзякуй Табе, Магутны Божа,
За сэрца спеў непераможны,
За лёгкі крок, за добры нораў,
І за любоў, што Ты мне дорыш.*

* * *

*Ва мне зрух нейкі наспявае,
Пакуль нябачны і няўлоўны,
Дзе звідамі ў імгле мільгаюць
Прывабныя русалкі-словы.
Спыніўшы дыханне чакаю
З душэўных тайнікаў павестак,
Каб з вуснаў, што дасюль маўчалі
Маланку слоў зняць заветных.*

Па мяккіх кучарах травіцы гуляць мне з ветрыкам зялёным. І ўсё не тое, аб чым марыў, — імгненні, дні, гады праходзяць, у кашулі жоўтай мне да твару, клён-бацюшка дае мне споведзь...

Перад райскай брамай у зелень

І вось і восень. Грыбная, сонечная, заліўная. Пасля дажджоў, высушанае скварам лета, кінулася ўсё расці-буяць. Раслінам хочацца яшчэ раз кінуцца ўясну — выпусціць кветкі, нават без надзеі на плод да зазімкаў. Адскочыла ладная трава чыстай зеленню. А ўжо ж гэта пачатак верасня, дакладна сёмы дзень. Нядаўна гэтай дарогай мчаўся па Нараўчаншчыне на ровары гданьска-махнацкі Міхась Куптэль, — па лясной дарозе ў Тарнопаль, дакладна на хутар Польшы, іначай Гайдую. Ехаў да Уладзіміра Гайдую, які здаўся яму „пустэльнікам”. Схаваным сярод лесу, які расце ўжо на панадворку ягонай гаспадаркі, ад тлуму свету, ва ўласным глыбокім нутры ўражлівага чалавека-паэта. Настолькі ў свае 65 гадоў адарванаму ад свету, што нават і без акеца ў свет — тэлевізара, які яму папсаваўся. А мы — Міра Лукша, Ганна Кандрацюк — ён і спадзяваўся, што мы не забудзем аб ягоным дні нараджэння, бо і без нагоды не забываем да яго дарогі, і Мікола Бушко, едзем да яго з юбілейным падарункам, аплеценым бел-чырвона-белай стужкай з фірмы спадарства Кардашоў. Гэта падарунак ад усяе Гайнаўшчыны — ад цэнтра прамоцыі рэгіёна, што месціцца ў былым вакзальным будынку чыгуначнай станцыі Чарлёнка, што стаіць у Гайнаўцы насупраць Свята-Троіцкага сабора, пад бокам Гайнаўскага дома культуры, ад фонду „Царкоўная музыка”. Пра гэты фонд і пра святы душы, — Фестывалі царкоўнай музыкі, сустрэчы „Ператоча”, і пра самога Міколу, ведае добра Уладзімір Гайдук, бо ўсё роднае блізкае яму. Ды ніколі не бачыліся, бо Мікола Бушко ведае толькі яго вершы. А пра юбілей даведаўся з юбілейнага артыкула ў „Ніве”, у якім

Міхась Куптэль успомніў пра тое сапсаванае акеца ў свет. І мы вязем спраўны срэбны тэлевізар! Праўда, пазнавата — чакаў гасцей юбі-

ляр, спадзяваўся большай помпы, „белавежцаў”, якія памалу таксама сівеюць, уваходзячы ў срэбна-залатую восень... Пераапрунуўся быў

З падарункам юбіляру. Уладзімір Гайдук, Мікола Бушко і Ганна Кандрацюк

Прыехалі госці! Сястра паэта Ганна, Уладзімір Гайдук, Мікола Бушко і Міра Лукша

ужо ў будняе, збіраўся ісці на луг да каровы, упраўляцца... Выйшла на парослы густой свежа-зялёнай муравой луг-падворак ягоная сястра Ганна, што прыехала з-над мора памагчы брату — а тут госці, аматары братавай паэзіі, з нейкай бомбай! „І не снілася мне такое!” — цешыўся юбіляр, аж не верачы вачам. Бо ці за творы, вырваныя спакутанай душы, камусьці такія падарункі хто спраўляе?! „Бо ж паэтам толькі бываецца час ад часу!” — засталом ужо разважаў Уладзімір. І чытаў свае старыя, з „чырвонай кніжачкі” (яшчэ з войска!) і новыя вершы. Некаторыя з іх, хоць напісаныя ў маладыя гады, вельмі спелыя, як той з 1962 г., што ажно цяпер „разгрызла” Галіна Тварановіч, той, апублікаваны ў „Тэрмапілах”. А вершы Валодзі Гайдую паявіліся былі ўжо ў першых нумарах „Нівы”. Рэдактар Валкавыцкі схпіўся тады за ягоную руку, хацеўшы вывесці ў шырокі свет такі самабытны і несумненны талент. З-за нястач дома Валодзя мусіў кінуць школу — бельскі белліцэй (які і тадышні ягоны аднакласнік Спёпка Карбоўскі; вучыўся з імі ў той час і Ясь Чыквін). Ды не забыла пра яго „белавежскае” літаб’яднанне — выдавала кнігі, цікавілася жыццём. *Не так проста падзяліцца і даром, і злом, не так проста адшукаць сяброў сардэчных, не так проста не паверыць у свой лёс, калі гора гарой зваліцца на плечы.* Была і добрая літаратура, кнігі. І песні тутэйшыя, якіх так многа ведала перш за ўсё сястра матулі Надзеі, Марыя; *песні мае, песні, дзе я вас падзену?* — такі падзагалавак хацеў паэт даць свайму першаму зборніку — „Ракіта” (1971 г.). Наступныя белавежскія Гайдуювы зборнікі паэзіі гэта „Блакiтны вырай” (1990) і „Пах аернага хлеба” (1998).

Як быць паэтам у гэтым закуцці? А, можа, хутчэй — як ім не быць? *Слова сказаць, ды адмаліцца ад камарыных пустазвонаў. Па мяккіх кучарах травіцы гуляць мне з ветрыкам зялёным. І ўсё не тое, аб чым марыў, — імгненні, дні, гады праходзяць, у кашулі жоўтай мне да твару, клён-бацюшка дае мне споведзь. Калісь цябе, бывала, ішасце, у той блакiтненькай суценцы, кахай, не ведайшы пракляцця; калісь мы пасадзілі дрэўцы. Шумяць мой вяз, твая таполя. А я зрадніўся ўжо з зямлёю, у бярозы кожнай — твая постаць. Каханне — што ж гэта такое? Лавіць вачэй таемну просінь? Ці цвёттам асыпацца долу і залаціцца ў шэру восень, і ўваскрасаць белай зімою?.. Што можна больш сказаць? Ці шчасце абміне паэта? Ці, можа, у кожнага паэта душа паранена пякуча, балюча, іначай не напішаш, не складзеш словы трапныя, каб выказаць балюча-роднае. Пра лёс, пра радзіму, пра матулю, пра сваё.*

І гэтак гаманілі мы ж да прыцемкаў, і гучалі песні з Падляшчыны, адкуль Гандзя і Мікола, ды Ліцьвіншчыны, адкуль Міра і Валодзя. Вядома, першым быў дуэт Кандрацюк-Бушко — заўважыў не без журбы паэт.

Міра ЛУКША

<http://www.licvin.com>

Кожны інтэрнэтны вандроўнік, асабліва пачынаючы, бывае марнуе шмат часу, каб знайсці патрэбны яму сайт. Дзеля паскарэння гэтых пошукаў былі распрацаваны рознастайныя пошукавыя сістэмы, якія, несумненна, дапамагаюць знайсці патрэбны партал ці інфармацыю, „закінуўшы” ў такі шукальнік нейкае слова ці словазлучэнне. Але тэматычна сабраныя сайты сустракаюцца даволі рэдка. Часцей за ўсё выйці на інтэрнэт-парталы той ці іншай накіраванасці можна толькі праз спасылкі з адпаведнага сайта. Крыху далей у гэтым накірунку пайшоў сайт, які называецца „Беларусь” і месціцца па адрасе <http://www.licvin.com>.

Згодна назвы сайта, становіцца адразу зразумела, пра што там можа весціся гаворка. Менавіта аб краіне Беларусь, яе гісторыі, культуры, палітыцы, літаратуры, мове і сучасным жыццём.

Галоўная старонка сайта выглядае даволі арыгінальна і ў той жа час не кідка. На светла-карычневым фоне выяўлення ў левым верхнім вугле месціцца нацыянальныя сімвалы, а таксама фотаздымак бел-чырвона-белай стужкі са значком „За сваю боду” на ёй. Унізе вялікі пералік рубрык данага сайта, а з правага боку ўрываек з кнігі Уладзіміра Арлова „Краіна Беларусь”. Дарэчы, уласна сайт аздоблены эпіграфам з апавадання Уладзіміра Караткевіча „Ладзя распачы”. Словы эпіграфа, па ўсяму відаць, адрасаваны тым, хто згубіў надзею на паляпшэнне ў хуткім часе сітуацыі ў беларускай краіне з дэмакратыяй, правамі чалавека, развіццём мовы і культуры.

Цяпер пройдземся па рубрыках сайта. Менавіта яны ўвасабляюць сабой магчыма найбольшы збор спасылак на сайты той ці іншай накіраванасці. Так рубрыка „Гісторыя Беларусі” дае магчыма выйці на сайты па беларускай гісторыі, згодна тэмаў, па якіх яны абазначаны.

Адсюль мы можам адкрыць сайты пра Беларускую Народную Рэспубліку, пра манеты ў гісторыі Беларусі, даведацца пра гісторыю і культуру нашага насельніцтва падчас каменнага ці бронзавага вякоў, паглядзець карты старажытных беларускіх княстваў.

Старонка „Фотаальбом” змяшчае выйці на „фатаграфічныя” сайты, дзе ёсць магчымасць пабачыць здымкі беларускіх гарадоў і краявідаў. Значная колькасць спасылак у гэтай рубрыцы прысвечана Васілю Быкаву, якія наглядна распавядаюць пра розныя месцы і часы жыцця пісьменніка.

Цікавай ёсць старонка „Рэлігія”. Праз яе мы знойдзем інфармацыю не толькі аб сучасных канфесіях, якія распаўсюджаны ў Беларусі, але і аб старажытных вераваннях нашых продкаў-язычнікаў.

Пэўна кожнаму мусіць спадабацца рубрыка „Гумар”, у якой месціцца выйці на гумарыстычныя расповеды. Дарэчы, яны, у большасці сваёй, тычацца не столькі падзей нашай гісторыі, колькі сучаснасці. Назвы спасылак гавораць самі за сябе: „Народная творчасць супраць дыктатара”, „Ультраважык”, „Лукашэнка пра Ф. Скарыну”, „Мультфільм Лука” і гэтак далей.

Больш сур’ёзная старонка „Глядзі і слухай” дае магчымасць на ўласныя вочы пабачыць відэа з тых падзей, якія адбыліся ў Мінску ў сёлетнім сакавіку. Таксама маюцца спасылкі на фільм Паўла Шарамета, а таксама кадры з пікетаў ля беларускага пасольства ў Маскве.

Сярод іншых старонак варта вылучаць „Прагноз надвор’я па-беларуску”. Там, прычым тарашкевіцай, падаецца інфармацыя аб магчымых задумах нябеснай канцылярыі і даецца карта, праз якую можна выбраць кожную краіну, каб пазнаёміцца з прагнозам надвор’я ў кожнай яе мясцовасці.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Беларусь, беларусы...

Мажорна, але трывожна

На мажорнай, але трывожнай ноне граюць пакуль у адборавых турнірах еўрачэмпіянатаў беларускія баскетбалісты і баскетбалісткі. У сваіх квартэтных групках абедзве беларускія дружыны дзеляць зраз першае-другое месцы. Зазначым, што ровень канкурэнтаў у нашых майстроў аранжавага мяча розны — мужчыны выступаюць у дывізіёне „В” і змагаюцца за выхад у клас „А”, што ж датычыць дзяўчат, то яны дэбютавалі ў мацнейшай кампаніі.

Праблема мужчынскай зборнай заключаецца ў сферы змены пакаленняў, якая не надыходзіць па банальнай прычыне — браку маладых перспектывных гульцоў. Вось і атрымліваецца, што пад кіраўніцтвам нязменнага трэнера Аляксандра Барысава з году ў год „воз цягнуць” усё тыя ж асобы, баскетбалісты, якія ў далёкім 1994 годзе сталі чэмпіёнамі моладзевага еўрачэмпіяната — абаронцы Дзмітры Кузьмін, Андрэй Крыванос і Аляксей Пынцікаў, форвард Ягор Мешчаракоў, цэнтравы Аляксандр Куль, якім цяпер за трыццаць гадоў. Даўно ўжо ў абойме зборнай і іншыя — Уладзімір Шарко, Дзяніс Коршук, Арсень Кучынскі, Павел Ульянка, Мікалай Аляксеў, Георгій Кандрусевіч, крыху маладзейшы Аляксандр Кудраўцаў. Ажно шасцёх гульцоў не маюць на сёння клубнай прапіскі. А галоўная зорка айчыннага баскетбола Уладзімір Верамеенка, якога сёлетня выбралі на драфце NBA, а пакуль выступае за пецяярбургскае „Дынама”, зраз траўмаваны і не можа дапамагчы камандзе, фінансаванне якой ідзе па астаткавым прынцеце, бо баскетбол, на жаль, не ёсць сёння прыярытэтным у развіцці гульнівых відаў. Адсюль іншая праблема — зборная Беларусі занадта мала гуляе таварыскіх матчаў, рознага кшталту спарынгаў. З гэтага вынікае брак зладжанасці і па-

разумення на пляцоўцы. У першую чаргу таму і стартвалі нашы канфузна — з хатняй паразы ад Нідэрландаў (61:74), якія не маюць высокага рэйтыngu. Затым справы спакваля пайшлі на лад і Беларусь здабыла тры перамогі запар — невыразную ў Албаніі (78:73), упэўненую дома над славакамі (82:59) і валявую ў горадзе Шэфілд над Вялікабрытаніяй (69:68). На прамежкавым прыпынку дыспазіцыя такая: Нідэрланды і Беларусь — па 7 ачкоў, Славаччына і Вялікабрытанія — па 6, Албанія — 4. На ўсе пытанні адказ дасць другі круг.

Становіцца з жаночай дружынай больш аптымістычнае. Цяперашні склад каманды, якой кіруе Анатоль Буяльскі, можна назваць у значнай ступені гарманічным. Дасведчаны Наталля Марчанка, Вольга Падабед, Святлана Вольная, Наталля Трафімава, Марына Крэс у кампаніі з маладымі Анастасіяй Верамеенкай, Аленай Новікавай здольныя на многае. Да ўсяго пасля доўгага перапынку вярнулася ў абойму цэнтравая Алена Леўчанка, якая зусім нядаўна выступала за акіянам у жаночай NBA, а зраз значыцца ў складзе моцнага літоўскага „Тэлекомаса”. Цікава таксама, што ажно чатыры баскетбалісткі — Новікава, Верамеенка, Вольга Масіленене і Юлія Дурэйка выступаюць у расійскай „Надзеі”, якую трэніруе якраз Буяльскі. Беларускі стартвалі з важнай перамогі ў Балгарыі (70:66), пасля ў прынцыповым матчы адолелі дома моцную каманду Венгрыі (56:48). А вось у гасцях падпілывавала паразы (71:79) ад Грэцыі, якую на старце памылкова лічылі аўтсайдарам групы. Затым нашы дзяўчаты здабылі ўпэўненую хатнюю вікторыю над балгаркамі (74:56). Ключавым, напэўна, стане наступны матч у Венгрыі, які пройдзе 20 верасня. Цяпер у нашых і грэчанак па 3 перамогі, у венгерак — 2.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

У святле „Асенніх промняў”

Думаю, што ў сапраўднасці ніхто так добра як я не ведае цікавай і змястоўнай паэтычнай творчасці Дзмітрыя Шатыловіча і яго, як чалавека. Мы ўжо сябруем роўна шэсцьдзесят гадоў, калі вучыліся ў беларускай школе ў Бельску-Падляшскім і змяшчалі свае вершы ў школьнай насценгазеце.

З сямі выдадзеных дагэтуль паэтычных зборнікаў Дзмітрыя Шатыловіча я аж шасці быў рэдактарам, чытаў і рыхтаваў у друку яго вершы. А хачу сказаць, што ён знаходзіўся і яшчэ зусім не вызваліўся ад уплыву на сваю паэтычную творчасць рускай мовы, якой карыстаўся на працягу некалькіх гадоў падчас вучобы ў Ленінградзе.

Алесь Барскі ў сваёй кніжцы „Творцы беларускага літаратурнага руху 1958-1998”, аналізуючы паэтычную творчасць Дзмітрыя Шатыловіча сцвярджае: „Дзмітры Шатыловіч з’яўляецца сынам Янкі Купалы і братам Віктара Шведа. Падабенства з гэтым апошнім настолькі вялікае, што многія вершы Дзмітрыя Шатыловіча, пазбаўленыя прозвішча аўтара, былі б, праўдападобна, прылісаныя літаратурнымі крытыкамі Віктару Шведу. У многіх выпадках мы можам гаварыць аб поўнай ідэнтыфікацыі, якая выступае як у форме, гэтак і ў змесце твораў абодвух паэтаў”.

Думаю, што Алесь Барскі, калі б ведаў так добра, як я, паэтычную творчасць Дзмітрыя Шатыловіча, ніколі б не напісаў вышэйпрыведзеных слоў.

Па-першае — форма вершаскладання ў нас зусім розная. Дзмітры Шатыловіч мастак аграмадных палотнаў, калі я абмяжоўваюся да невялікіх штрыхоў. Адрозніваемся таксама тэматычна. Большая частка вершаў Дзмітрыя гэта эцуды падарожжаў (са шматлікіх пабывак аўтара за мяжой), адзіная сярод „белавежаў” тэматыка звязаная з гісторыяй старажытнай Беларусі (паэмкі „Рагвалод і Тур” і „Рагнеда — полацкая княгіня”) і франтавыя ўспаміны (з не пасрэднага ўдзелу аўтара ў баях з гітлераўскім захопнікам у другой сусветнай вайне, чаго, на шчасце, паскупіў мне мой лёс). Тэматычная сходнасць у нас хіба толькі ў адным: абодва ўсхваляем нашу малую айчыну — Беласточчыну і наш родны беларускі народ.

Таленавіты паэт Дзмітры Шатыловіч, нягледзячы на пажылыя гады, становіцца штораз больш плённым. Дзякуючы спонсару, якім з’яўляецца Валянцін Пацэвіч, даўні актыўны дзеяч Варшаўскага аддзела БГКТ і сённяшні ўласнік фірмы „Трансбуд” у Беластоку, выйшлі з друку

тры паэтычныя кніжкі паэта „Струмені лёсу” (2005), „Reznanse patrijci” і „Асеннія промні” (2006). Гэтыя кніжкі паявіліся ў Бібліятэцы Беларускага літаратурнага аб’яднання „Белавежа”. Дажыліся мы „белавежы” да таго, што з Літаб’яднання атрымліваем толькі чаровы бібліятэчны нумар да сваіх кніжак. Літаб’яднанне ад двух гадоў не мае міністэрскай датацыі на нашы літаратурныя зборнікі.

Маланкавая асіміляцыя беларускага насельніцтва ў Польшчы прымушае нас, беларускіх пісьменнікаў, да перакладу сваіх літаратурных твораў на польскую мову. У перакладзе Дзмітрыя Шатыловіча паявіўся зборнік „Reznanse patrijci”, прысвечаны дарослым ужо польскамоўным беластоцкім унукам, Лукашу і Рыгору, якія не вывучалі беларускай мовы. У зборнік увайшлі ў асноўным вершы з замежных падарожжаў, ілюстраваныя сямейнымі здымкамі аўтара, зробленымі на фоне гістарычных помнікаў архітэктуры.

Найбольш цэннымі, на мой погляд, у паэзіі Дзмітрыя Шатыловіча з’яўляюцца паэмкі звязаныя з гісторыяй старажытнай Беларусі з X стагоддзя „Рагвалод і Тур” („Струмені лёсу”) і „Рагнеда — полацкая княжна” („Асеннія промні”). Трэба сказаць, што ў паэзіі Шатыловіча няма нічога надуманага, несапраўднага, штучнага. Амаль усё ў яго паэзіі ўбачанае, перажытае, пе-

рахваляванае, захаванае ва ўспамінах. Сведчаць аб тым хача багалоўкі раздзелаў яго паэтычнай кніжкі „Асеннія промні”, „Успаміны з Падляшша”, „Сляды жыцця”, „Экскурсія ў мінулае”, „У розны час”. Як жа прыгожа адлюстравалі Дзмітры Шатыловіч у сваім змястоўным вершы супольнае, цікавае і спакойнае жыццё з вернай жонкай Нінай у пяцідзесяцігоддзе іх шлюбу! Варта таксама прыгадаць змешчаныя ў зборніку „Асеннія промні” вершы і санеты, упісаныя ў надта модныя ў нашай маладосці альбомы вучаніц і студэнтак, з якімі вучыўся ў Бельску-Падляшскім і Ленінградзе.

Хачу на заканчэнне прыгадаць радкі з прыгожага санета „Успаміны”, упісанага ў альбом студэнткі-ленінградкі Дзяны Л.: Хай пражытыя ўдваіх хвіліны, Стануць нашым доўгім успамінам, Нашай мілай, радаснай прыгодай. І як нам маршчыны знішчаць твар, Старасці пачуем мы цяжар, То яны нам будуць асалодай.

Чэрвень 1952 г. Ленінград

Набліжаецца васьмідзесятая гадавіна з дня нараджэння майго сардэчнага сябра Дзмітрыя Шатыловіча, якому я ўжо прысвяціў юбілейны верш. Таму хачацца мне яшчэ пажадаць, каб „Асеннія промні” абагравалі юбіляра на паэтычным шляху, які вядзе да немяротнасці!

Віктар ШВЕД

Не на канцы свету

Фота УЛАДЗІМІРА СІДАРУКА

З Уладзімірам Іванюком пазнаёміліся мы ў 1969 годзе, калі разам працавалі на перавалачнай станцыі Семяноўка. Ён працаваў перагрузчыкам, я — канторшчыкам. Пяць гадоў даязджалі мы на работу: ён з Тымянкi, а я з Чаромхі. Пасля нашы дарогі разышліся...

У Тымянку паехалі мы з сябрам у палове жніўня. Вёска прывітала нас цішынёю. Вуліца здавалася быць апусцелай. Зайшоў я да солтыса. Гаспадар не застаў у хаце, загаварыў затым з ягонай жонкаю. Адрэкаментаваўся я як карэспандэнт „Нівы” і прыяцель Уладзіміра Іванюка.

— Яму зараз пад восемдзесят будзе, — мяркую. — На чыгунцы мы разам працавалі... Жыве ён ці памёр?

— Жыве, жыве, — з усмешкай заяўляе гаспадыня.

Субсяседніца аказалася гаваркоў жанчынай. Расказала аб брукаванай

вуліцы у вёсцы, на якую гміна не мае грошай, каб палажыць асфальтнае палатно ды пра ліквідацыю мясцовага калгаса.

— Зараз на патрэбы мясакамбіната варшаўскі прадпрымальнік рытуе ў калгасных будынках свiнарню на тысячу свiнамацак, — расказвае субсяседніца. — Мужчыны знайшлі працу. Праўда, плаціць усяго 5 зл. за гадзіну, але добра і гэта...

Развітаўшыся з солтысіхай, падаюся да Іванюка. Пры сядзібе прывітаў нас сабака, які не дазваляў зайсці на панадворак. Намагаўся я заглянуць з суседняга агародчыка, але ніхто не выйшаў з хаты.

— Нядаўна бачыў я, як Валодзька на трактары на поле з плугамі паехаў, — заявіў праязджаючы на ровары мужчына. — Яго ўчастак непадалёк знаходзіцца. За вёскай павернеце ў правы бок, а там пабачыце чырвоны трактар. Кіламетр да-

рогі будзе, не больш, — патлумачыў мужчына.

Падаліся мы ў назначаным напрамку. Пад’ехалі пад Іванюковае поле ды спыніліся на дарозе. Пачынаў ён узлупчаць поле пасля жніва. Пачаткова нас не прыкмеціў, але калі я стаў насупраць трактара, дык спыніўся і выйшаў на прывітанне. Прыселіся мы на зялёнай траўцы побач дарогі, абмяняліся навінамі, затым выявіў я мэту свайго візіту: „Пра мінулае хачу з табою паталкаваць, як даўней людзям жылося”. І вось пачуў я такое.

— У бацькі майго, Івана Іванюка, значыцца, было шасцёра дзетак, — пачынае суразмоўца. — Двух хлопцаў і чатыры дзяўчыны. Я быў трэцім дзіцём (1926 года нараджэння). Бацькава гаспадарка складала адно ўчастак, дванаццаць дзесяцін. Падзяліў бацька поле пароўнаму на шасцярх дзяцей. Атрымаў і я сваю долю, паўтара гектара. Па сённяшні дзень захаваліся назвы ўрочышчаў, дзе калісьці працавалі на цераспалосіцы: „Шырока”, „Тамтая”, „Сырэдня”, „Багон”, „Занушчыво” (гэта поле), „Коров’е”, „Довга”, „Осачывшчына”, „Подчэрэд”, „Узынькі” (сенажаці), а лес знаходзіўся ва ўрочышчах „Подзамышчыво”, „Пяткувшчына”, „Осачывшчына”, „Задне Містычко” і „Сырэдня”.

У пяцідзесятых гадах у вёсцы арганізавалі калгас, у які запісалася каля пятнаццаці чалавек. Для іх адвялі самае лепшае поле. У гэтым жа часе электрыфікавалі вёску, збудавалі два артэзіянскія калодзежы, якія працуюць па сён-

няшні дзень, а вадою з іх карыстаюцца жыхары навакольных вёсак. Калгас працаваў да канца дзевяностых гадоў. Калі давалі танныя крэдыты, дык неяк цялапаўся. З уваходам рыначнай эканомікі пачалі ўзнікаць праблемы, што ў канцы давяло да банкруцтва калектыўнай гаспадаркі.

У 1952 годзе, калі вярнуўся з вайска, падаўся я ў Варшаву на працу. Тады па вёсках ездзілі агенты і вербавалі ахвотных на работу ў сталіцу. Рызыкнуў і я. Пятнаццаць год працаваў я ў будаўнічым прадпрыемстве ў якасці цясляр-арматуршчыка. Нядрэнна плацілі. Кватараваліся мы ў бараках на Кракаўскім прадмесці. Пасля перавялі ў рабочы інтэрнат. Паколькі ў мяне не было падставовай адукацыі (пры старой Польшчы закончыў я чатыры класы, а пры саветах — пяты), дык паступіў я ў вечааровую школу, каб закончыць сямігодку. Пры канцы шасцідзесятых гадоў, калі арганізавалі перавалачную станцыю ў Семяноўцы, дык туды я падаўся на работу. Штодзень даязджаў на працу — з Тымянкi ў Нурэц на аўтобусе, а далей на цягніку. Праца перагрузчыка была нялёгкай, ды і з даездамі ўсяляк бывала, асабліва зімою. Аднак добрая зарплата кампенсавала ўсе цяжкасці.

— Зараз лічуся чыгуначным пенсіянерам, аднак з гаспадаркай я не развітаўся, — гаворыць Іванюк. — Дачцэ памагаю апрацоўваць поле. Хоць восемдзесят гадоў зараз мне будзе, але неяк спраўляюся...

Уладзімір СІДАРУК

Гарадочанская пакаёўка

Надзея ГРЫГАРУК — адзіная ў Гарадочне вышывальшчыца, гаф-тавальшчыца і ткаля. Зайздросныя суседзі лічаць гэта дзівацтвам і гавораць, што на месцы сваіх ручнікоў, якія вісяць над абразамі, магла б павесіць штаны.

— Спадарыня Надзея, скажыце, Вы самі ўсё тчэце і вышываеце, ці дапамагае Вам нехта з сям’і?

— Я сама, так люблю гэта. Колькі я людзям панавышывала...

— Ад каго Вы навучыліся гэтай прыгожаму рамяству?

— Сама па сабе. Старэйшая сястра вышывала і ткала. Я ў яе падглядала і так навучылася. Мая маці не вышывала. З усёй нашай сям’і толькі я і сястра займаемся рукадзеллем.

— А ў сундуках у Вас мога самаробных ручнікоў?

— Раней многа было. Цяпер ужо не так, мне вочы баляць. Ручнікі парздавала сваім дзецям, а мне самой засталіся капы на ложка і некалькі ручнікоў.

— Калі Вы пачалі вышываць і ткаць?

— Калі маладая была. Я сама з Кленік, мы там разам з дзяўчатамі сустракаліся па хатах, пралі, ткалі і вышывалі. Пасля я пераехала сюды, да мужа, так гаварылі „па-

на”. Шкада, што мой муж з „панамі” не меў нічога супольнага! Доўга пра яго гаварыць!

— Ручнікі ў Вас вісяць на вялікіх уніяцкіх іконах. Адкуль Вы іх узялі?

— Купіла. Хадзілі нейкія мужыкі па вёсцы і прадавалі. На гэтых іконах вісяць ручнікі з датай 1984 і 1988 гг. Яны мне падабаюцца найбольш.

— Колькі часу займае Вам вышывка аднаго ручніка?

— Спачатку трэба было палатно мець, мы яго ткалі з ільну. Сеялі лён, бялілі, выварвалі ў вялікіх катлах і пралі. У Кленіках усе пралі, вышывалі.

— Узоры Вы чэрпалі з якіхсьці кніжак, ці прыдумвалі самі?

— Я іх з галавы брала, сама прыдумвала. Ад мяне бралі ўзоры нават і ў Чыжах. Я і плахты вышывала, абрускі. Абрускаў ужо няма. Цыганка мне іх украла. Заслоны з вокнаў таксама.

— Не ведаеце, што цыганоў рызыккоўна ў хату пускаць?

— А яна мяне так хутка падманула і ўкрала...

— У Гарадочне, калі вы прыехалі да мужа, ведалі ў вёсцы, што вышываеце? Як да Вас ставіліся?

— Пасміхаліся. Называлі паняй, якая нічога не робіць, не працуе, а толькі бавіцца ў пакоі. Найгоршая была суседка, па-за вочы называла „пакаёўкай”. У вёсцы ніхто вышывкай не займаецца.

— Скажыце, Вы карыстаецеся сваімі ручнікамі, ці яны толькі вісяць на абразях?

— У нас толькі вісяць. На поле есці ў вышываных ручніках не насілі, рукі выціралі простым, белым палатном. Вышыванымі ручнікамі мы любуемся.

— Дзеці перанялі ад Вас гэтак мейстэрства?

— Не, на жаль — не. Я ўжо прабабуля, праўнукі ў мяне ёсць.... Раней я і кашулі вышывала.

— Бачу, што Вы яшчэ і круглыя ходнікі робіце. Колькі часу займае выраб такога ходніка?

— Тызень гэта малавата. Раней прыязджаў у вёску чалавек, які прадаваў каляровыя ніткі. Я з іх кручком вязала ходнікі. Цяпер ужо не — слаба бачу.

Анна ПЯТРОЎСКАЯ

Hliba

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмная рада твднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Вапа.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,
ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.

Internet: <http://niva.iig.pl/>

E-mail: redakcja@niva.iig.pl

Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.

Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.

Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.

Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.

Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор і карэктурка: Яўгенія Палоцкая.

Друкарня: „Orthdruk”, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wplat na prenumeratę na IV kwartał 2006 r. upływa 5 września 2006 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch”

na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2006 r. wynosi 28,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 120,00; pocztą lotniczą Europa — 133,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 147,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 6812401053111000004430494.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji.

Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,50 zł, a kwartalnie — 49,00 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą: kraje europejskie — 5,00 (kwart. — 70,00), kraje pozaeuropejskie — 5,20 (kwart. — 72,80). Pocztą priorytetową: kraje europejskie — 6,00 (kwart. 84,00), Ameryka Płn., Afryka — 6,70 (kwart. — 93,80), Ameryka Połud. i Środk., Azja — 7,80 (kwart. — 109,20), Australia — 10,00 (kwart. — 140,00). Wpłaty: Rada Programowa Tygodnika „Nіwa”, BPH PBK SA O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.

Nakład: 1000 egz.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Самаўрад

Радным гміны добра знаці
Як дыеты павышаці,
А за дыетамі — работа,
Каб ніхто не меў клопатаў.
Трэба добра ўсё рабіці
Ды сваім людзям службыці —
Яны ўсіх вас выбіралі,
Каб жыццё ім папраўлялі.
Дбайце вы пра цэлу гміну:
Пра Маньку, Гапку ды Кіліну,
Глянцыце як людзі пражываюць:
Даехаць у горад клопат маюць —
Ні да лекара, ні ў гміну.
Так на канікулах зрабілі.
Пэкаэса нам забралі,
Сядзець у хаце загадалі,
А калі маеш трывогу:
Кліч хуткую дапамогу.
Там дыспетчар адазвецца
Добра раіць ёй, здаецца:
Ты вазьмі кіёчак у руку,
Зрабі невяліку прагулку,
Дзесяць кіламетраў, знаю:
Будзеш жыці як у раю,
Выжанеш усе хваробы,
На здароўе, даспадобы.
Знаюць райцы, як жывецца,
Што бяда ў вёскі пхнецца!
Ім не хочацца задбаці,
Каб тую бяду прагнаці.
Пра сябе яны ўсё дбаюць,
Сход зрабіць часу не маюць,
Каб з людзьмі пагаварыці,
Што патрэбнае зрабіці.
Такіх райцаў з гміны знаці!
Трэба новых выбіраці,
Новыя лепей будуць знаці,
Як парадак дзе трымаці.

„Даўціпы”

Андрэя Гаўрылюка

* * *

Гутараць дзве сяброўкі.

— Калі пачаў да мяне дабірацца,
я сказала яму, што не хачу яго ба-
чыць.

— А ён што?

— Нічога; выключыў святло.

* * *

Адкрыты партыйны сход на заво-
дзе, прысутныя дрэмлюць. Агітатар
канчае палымнае выступленне:— Вашы ўнукі будуць ужо жыць
у камунізме!Пажылы дзедка Іван прачнуўся
і ўцешыўся:

— А добра ім так, хуліганам!

Адгаданка

1. пакістанскі порт, 2. у белару-
саў бел-чырвона-белы, 3. падмосткі
для канцэртных выступленняў ар-
тыстаў, 4. без яго карупцыі не бы-
вае, 5. насаджаны гай з аляямі
і кветнікамі, 6. мясцовая разнавід-
насць мовы, 7. яго лыжка бывае
ў бочцы мёду, 8. старажытны белару-
скі горад на Прыпяці. (Ш)

Адгаданыя словы запісаць у выз-
начаныя дарожкі, пачынаючы ад
поля з лічбай. У светлых палях ат-
рымаецца рашэнне — афарызм
Франсуа Рабле.

Сярод чытачоў, якія на працягу
месяца дашлюць у рэдакцыю пра-
вільныя рашэнні, будуць разыграны
кніжныя ўзнагароды.

**Прыпынак „Чарлэнка”
запрашае — Ад Белавежы
да Санкт-Пецярбурга**

Цэнтр прамоцыі рэгіёна „Чарлэн-
ка” запрашае наведаць выставы фотарэпартажаў з сёлетніх мастацкіх мерапрыемстваў.

Пераважную частку экспазіцыі складаюць здымкі з **Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі — Гайнаўка-2006**, які сёлета адзначыў свой 25-гадовы юбілей. Прыгожа апранутыя хоры з розных бакоў свету, эмоцыі выканаўцаў у час конкурсных слуханняў і публікі ў час канцэртаў, якія, дзякуючы музыцы Праваслаўнай царквы, ствараюць уражанне прынамсі часовага адцягнення ад рэчаіснасці — гэта ўсё адлюстроўваюць каляровыя фатаграфіі. Працяг выставы складаюць здымкі з двух выдатных мастацкіх мерапрыемстваў — **канцэр-**

таў „Ютрані” Кшыштофа Пэндраэчкага ў Беластоку і Санкт-Пецярбургу, у абодвух гарадах выкананых упершыню.

У атмасферы музыкі праваслаўя вытрымана таксама выстава, прысвечаная **Канцэртнам сакральнай музыкі**, якія адбыліся ў маі гэтага года ў Белавежы.

Экспазіцыю закрывае фотарэпартаж з **Белавежскіх мастацкіх інтэграцый „Ператоча-2006”**, дзе чорна-белыя народныя ўборы нямецкай нацыянальнай меншасці кантрастуюць з квяцістымі цыганскімі спадніцамі.

Выставы можна глядзець з п'ятніцы да пятніцы ў гадз. 10-16 у Цэнтры прамоцыі рэгіёна „Чарлэнка” (Гайнаўка, вул. Тамары Саланевіч, 2). Уступ свабодны.

24.09 — 30.09

Баран (21.03. — 19.04.) Калі твой партнёр акажацца быць неадказным або схоча схопіць дзве сарокі за хвост, без ваганняў можаш рашыць аб расстанні. У пары схочаш пераняць ініцыятыву. Рыхтуйся да імпрэз, ды не пераборшчвай з алкаголем!

Бык (20.04. — 20.05.) Магчымыя цяжкасці ў фінансах, можаш ублытацца ў няясныя інтарэсы. Не бяры крэдытаў, не ўваходзь у суполкі з падазронымі бізнесменамі. Жаркаханя такія, што распаліць нават халодных!

Блізняты (21.05. — 21.06.) Вельмі творчы настрой. Гарачы, чулы месяц закончыцца спрэчкамі, узаемнымі абвінавачаннямі, злосцю — ад жарснага каханя да роўна пякельнай нянавісці. Не еж нясвежага і не пераборшчвай з алкаголем.

Рак (22.06. — 22.07.) Новыя ідэі як прыхарошыць жыллё. Можаш закончыць рамонт. Прыхільнасць іншага полу. Не дай злавіцца на „залаты інтарэс”; можаш страціць усё. Непрыемная, напружаная атмасфера на працы; усё высветліцца.

Леў (23.07. — 22.08.) Будзеш дзейнічаць на партнёра як бальзам. Ці не зашмат яму дазваляеш? Ды салодкія хвіліны перамешаны з горыччу — з-за зайздасці, ахвоты падрападкаваць партнёра. Затое будзеш падтрымкай для радні. Дбай аб кандыцыю.

Дзева (23.08. — 22.09.) Шмат творчых ідэй, развязак. Сарганізаваныя, дакладныя, лагічныя дзеянні, цярдлівасць да складаных спраў. Ды ў сям'і магчымыя сваркі і папрокі ў старажытных ужо грахах.

Шалі (23.09. — 22.10.) Сачы за тымі, хто да гэтай пары не заслужыў твае сімпатыі. Хтосьці з іх можа плесці супраць цябе інтрыгу! Калі ў час не зрэагуеш, можаш трапіць у кабалу! Вітальныя сілы ўзмоцніць Сонца, а Венера прынясе добры настрой.

Скарпіён (23.10. — 21.11.) Агрэмадная сіла пераконвання, карысны ўплыў на іншых. Пануй над эмоцыямі, не стаў нічога рубам. Не зразумееш нерацыянальных паводзін кагосьці з сяброў, бо немагчыма для іх знайсці прычыны. Маеш шанц — пільнай яго — на заробак настолькі добры, што могуць перастаць цябе турбаваць фінансавыя клопаты.

Стралец (22.11. — 21.12.) Магчымы расчараванні — перашкоды, непрыемныя сітуацыі. Не трактуй сяброў як сапернікаў. Калі аднак хтосьці ўпрэцца даказаць, што ты ад яго горшы — праігнарыруй яго. Апякуюцца Стральцом анёлы!

Казярог (22.12. — 19.01) Сістэматычнасць, паслядоўнасць, абавязковасць. Ды твае пачуцці да партнёра могуць быць выпрабаваныя. Будзь больш талерантны! Добра могуць зрабіць Казярогі з 22-27 снежня.

Вадалей (20.01. — 18.02.) Прачнуцца ў табе таленты, можаш захапіцца чымсьці, што можа поўнасьцю адмяніць тваё жыццё. Ды могуць сарвацца з лейцаў нервы.

Рыбы (19.02. — 20.03.) Будзеш у рамантычным настроі. Ды прадбачваюцца страты цяжкія для ацэнкі! Будзь абачлівы, зважай на цяжкасці, слухай розуму!

1							
			2		3		
4							
		5				6	
	7						8

Адказ на адгаданку з 33 нумара
Сан далі; сандалі.

Кніжныя ўзнагароды высылаем
Казіміру Радошку са Свебадзіцаў

Агата АРЛЯНСКАЯ